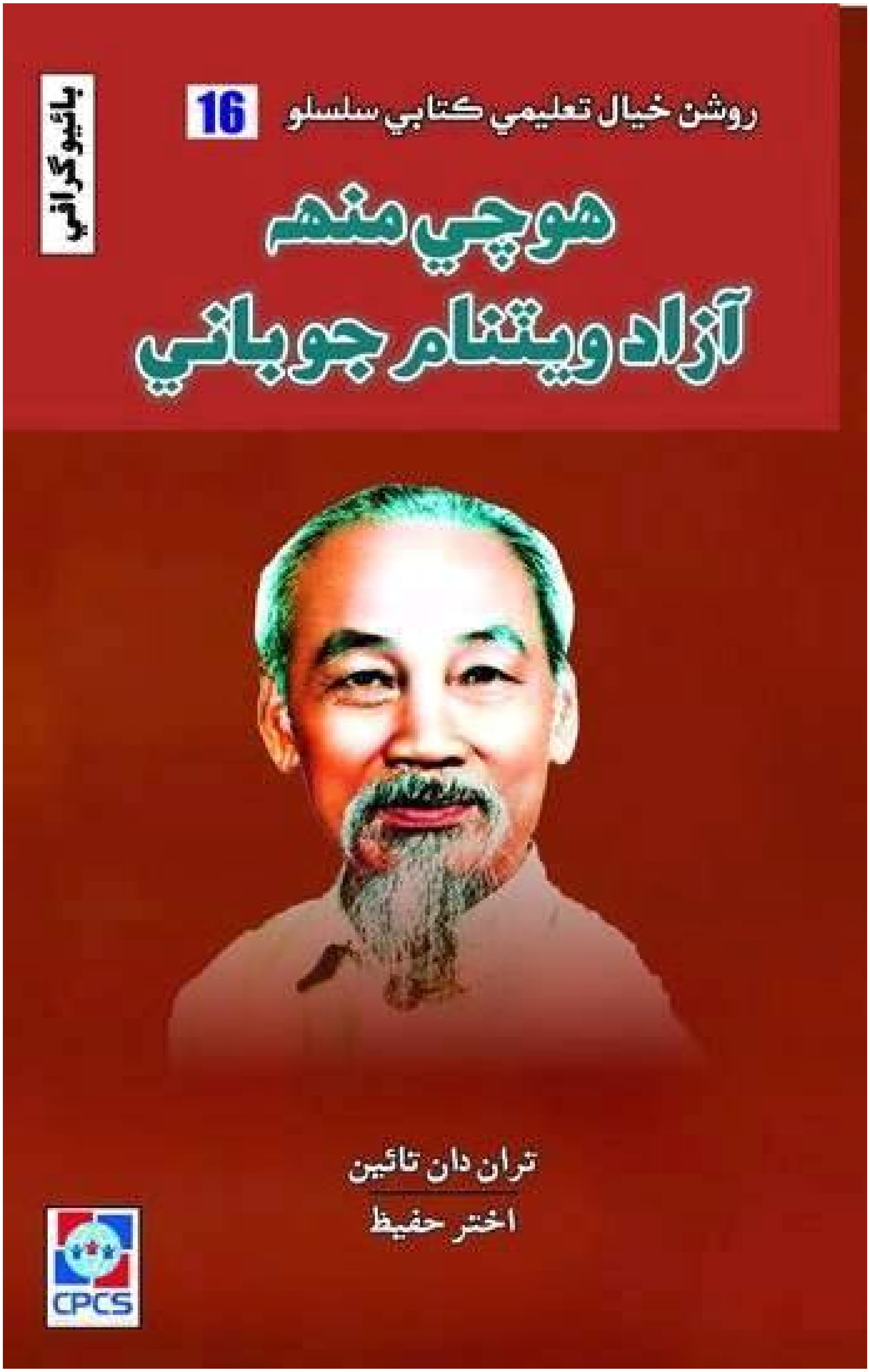
روشن خيال تعليمي ڪتابي سلسلو
16
بائيوگرافي
هوچي منهه
آزاد ويٽنام جو باني
تران دان تائين
اختر حفيظ
CPCS

هوچي منھ: آزاد ويٽنام جو باني

سوانح حيات

ليکڪ : تران دان تائين

ترجمو : اختر حفيظ

سنڌ سلامت ڪتاب گھر

سنڌ سلامت **ڊجيٽل بوڪ ايڊيشن** سلسلي جو ڪتاب نمبر **(94)** اوهان اڳيان پيش ڪجي ٿو. هي ڪتاب **”هوچي منهه : آزاد ويٽنام جو باني“** انگريزي مان ترجمو ٿيل، عظيم جنگجو اڳواڻ هوچي منهه جي سوانح حيات آهي. هن ڪتاب جو ليکڪ **تران دان تائين** ۽ سنڌيڪار نوجوان ليکڪ ۽ ڪهاڻيڪار **اختر حفيظ** آهي. هي ڪتاب 2011ع ۾ سينٽر فار پيس اينڊ سول سوسائٽي (سي پي سي ايس) پاران ڇپايو ويو جنهن جي ڪمپوزنگ سليمان سميجو ڪئي آهي.

اسان ٿورائتا آهيون پياري دوست سارنگ چانڊيي جا جنهن ڪتاب جي سافٽ ڪاپي موڪلي ۽ لک قرب محترم اختر حفيظ جا جنهن ڪتاب سنڌ سلامت تي پيش ڪرڻ جي اجازت ڏني.

اوهان سڀني دوستن، بزرگن ۽ ساٿين ونڊن جي قيمتي مشورن، راين، صلاحن ۽ رهنمائي جو منتظر.

محمد سليمان وساڻ
مينيجنگ ايڊيٽر (اعزازي)
سنڌ سلامت ڊاٽ ڪام
sulemanwassan@gmail.com
www.sindhsalamat.com

پنهنجي پاران

جڏهن ڪان انسان هن ڌرتي تي اک کولي آهي، انهي دنيا کي بدلائڻ جا خواب ڏٺا آهن انهي پنهنجي عقل، ڏاهپ ۽ محنت سان ناممڪن کي ممڪن ۽ خوابن کي حقيقت ڪري ڏيکاريو آهي.اهڙا ماڻهو تمام گهٽ آهن جيڪي ڪنهن عظيم مقصد جي حاصلات لاءِ وڙهندا آهن، جدوجهد ڪن ٿا ۽ پنهنجي زندگي انهي جدوجهد ۾ ئي قربان ڪري ڇڏيندا آهن،انهن جي انقلابي خيالن ۽ تصورن ۽ ڳالهين لکين ڪروڙين ماڻهن جي جسمن ۾ نئون روح ڦوڪيو آهي ۽ ڏسندي ڏسندي دنيا تبديل ٿيو وڃي.اهڙي ئي هڪ ماڻهو جنهن پنهنجي ديس جي ماڻهن جي دلين ۾ جيڪا آزاديءَ لاءِ نئين جوت ٻاري انهي کي دنيا جي ڪا به طاقت وسائي نه سگهي ۽ انهي انسان کي اڄ دنيا هوچي منه جي نالي سان سڃاڻي ٿي.هن پنهنجي ڌرتي جي لکين ڪروڙين ماڻهن جي آزاديءَ واري خواب کي حقيقت جو ويس پارايو ۽ غلامي جهڙي لعنت مان ڇوٽڪارو ڏياريو.روسو چيو آهي ته ”ماڻهو آزاد ڄائو آهي پر هر هنڌ اهو زنجيرن ۾ ٻڌل آهي“ پر هوچي منه پنهنجي ماڻهن کي سامراج جي جڪڙيل زنجيرن مان آزاد ڪرائڻ ۾ ڪامياب ويو.

هوچي منه 19 مئي 1890ع ۾ مرڪزي ويتنام جي ڳوٺ ڪم لين ۾ ڄائو جيڪو نام دين ضلعي ۾ آهي، هن جي پيءُ جو نالو ڦيون سن سڪ هو هو هڪ ڪنفيوشن عالم هو، جيڪو استاد پڻ رهيو ۽ پوءِ هڪ ضلعي ۾ امپيريل مئجسٽريٽ ٿي رهيو. هوچي منه پنهنجي بنيادي تعليم پنهنجي پيءُ ۽ مقامي ڳوٺ جي اسڪول مان حاصل ڪئي. هو نيشنل اڪيڊمي اسڪول ۾ ويو پر اتان گريجوئيشن ڪانسواءِ ئي موٽي آيو. هن ڪجهه عرصي لاءِ ڏکڻ انهه ۾ ماستري به ڪئي ۽ سائيگان ڪان مارسلي واري ٻيڙي تي بيري ۽ ڪيڪ ناهيندڙ جي حيثيت ۾ ڪم ڪيائين. انهي ٻيڙي تي هن تمام معمولي ڪم ڪيا، مثال طور اتي هن کي ديڳيون صاف ڪرڻ، بوائلر ٻارڻ، ڀاڄي وڍڻ ۽ ٿانون صاف ڪرڻ جهڙا ڪم ڪرڻا پوندا هئا پر تڏهن به هو خوش هوندو هو ڇاڪاڻ ته انهي سفر ڪيس گهڻو ڪجهه سيکاريو.

هن پنهنجا ڪيترائي نالا رکيا جنهن مان سندس نالو گيون آءِ ڪيوڪ بہ هو، جنهن جي معنيٰ آهي ”محب وطن“ جڏهن تہ هوچي منهه نالي جي معنيٰ ”روشني آڻيندڙ“ آهي، جڏهن تہ سندس اصل نالو گيون بين ڪنگ ٻڌايو تو وڃي. هوچي منهه پنهنجو گهڻو وقت پبلڪ لائبريرين ۾ گذاريندوهو. اتي هو تاريخ جا ڪتاب ۽ اخبارون پڙهندو هو تہ جيئن اولهہ جي سماج کان واقف ٿي سگهي.انهن ئي ڏينهن ۾ هن هڪ اخبار ”لي پيريا“ بہ شايع ڪئي ۽ مزي جي ڳالهہ اها تہ انهي اخبار جون سڀ ذميواريون هن پاڻ سنڀاليون، هو انهي جو ايڊيٽر، پروف ريڊر ۽ هاڪر بہ هو،هو گهٽي گهٽي وڃي اها اخبار وڪڻندو هو، اها اخبار سندس گڏ ڪيل چندي مان هلندي هئي، جيڪو هن کي ويٽنامي ماڻهن ۽ پارٽي جي ڪجهہ دوستن کان ملندو هو.هو جيڪي پئسا بہ حاصل ڪندو هو اهي اخبار ۾ لڳائي ڇڏيندو هو، اخبار ماڻهن ۾ جام مقبول ٿي ۽ ماڻهو شوق سان ”لي پيريا“ کي پڙهڻ لڳا جڏهن ڪميونسٽ پارٽي ۾ شامل ٿيو تہ هن چيو تہ اهو ڪميونزم نہ پر حب الوطني هئي جنهن مون کي متاثر ڪيو.

1922ع ۾ هو ڪميونسٽ انٽرنيشنل جي چوٿين ڪانگريس ۾ شريڪ ٿيڻ لاءِ ماسڪو ويو. 1922ع ۾ ئي هو ماسڪو ۾ مارڪسزم ۽ انقلابي ٽيڪنيڪون سکڻ لاءِ آيو.هن ايشيا جي مظلوم ماڻهن جي ليگ ناهي جيڪا پوءِ سائوٿ سيز ڪميونسٽ پارٽي سڏجڻ لڳي.1927ع جي ڊسمبر ۾ هنوئي ۾ ويٽنامي قومپرست پارٽي ٺهي ۽ انهي پارٽي فرينچ جي ظلم خلاف آواز اٿاريو پر اها ڪوشش ناڪام وئي ۽ ڪيترائي پارٽي جا اڳواڻ جلاوطن ٿي ويا.1930ع ۾ هوچي اندو چائنيز ڪميونسٽ پارٽي جي صدارت ڪئي پارٽي جي پروگرام جو مسودو هوچي تيار ڪيو ۽ ڪانفرنس منظور ڪيو انهي ۾ هي نقطا شامل ڪيا ويا تہ فرينچ سامراجيت، وڏيرا شاهي ۽ ويٽنامي سرمائيدار طبقي کي اقتدار کان ڌار ڪيو وڃي ۽ آزاد ويٽنام کي انتظاميہ پورهيت، هارين حوالي ڪري معيشت کي قومي ڪيو وڃي، زميني سڌارا ۽ ڪم لاءِ اٺ ڪلاڪ مقرر ڪيا وڃن، اجايا ٽئڪس ۽ عوام جا قرض ختم ڪيا وڃن، ماڻهن کي هر قسم جي آزادي ڏني وڃي هر ڪنهن لاءِ هڪ جهڙي برابريءَ واري تعليم ڏني وڃي، هاري مظاهرين صوبن ۾ سڌاري جي گهر ڪئي. جڏهن انهن جي گهر کي نظرانداز ڪيو ويو تہ فساد شروع ٿي ويا ۽ هارين ڪجهہ ضلعن جو ڪنٽرول سنڀالي ورتو، سيپٽمبر 1930ع ۾ فرانس بغاوت

کي چيپاٽڻ لاءِ وڏي انگ ۾ فوج موڪلي 10000 ماڻهو ماريا ويا، هزار کان مٿي گهربل ڪميونسٽ ۽ باغي گرفتار ڪيا ويا، چار سئو ماڻهن کي ڏکيون سزائون ڏنيون ويون، پارٽي جي اڳواڻن سان گڏ 80 ڄڻن کي موت جي سزا ڏني وئي.هوچي منھ انهي دوران هانگ ڪانگ ۾ پناهه ورتي 1931ع ۾ برطانوي پوليس انقلابي سياسي اڳواڻن تي ڪريڪ ڊائون دوران هوچي منھ کي گرفتار ڪري ورتو 1932ع ۾ هوچي کي آزاد ڪيو ويو. هو اتان ماسڪو هليو ويو جتي هن وڏيڪ ست سال لينن انسٽيٽيوٽ ۾ پڙهندي ۽ سيڪاريندي گذاريا.هن اتي انسٽيٽيوٽ آف نيشنل ائنڊ ڪالونيڪل ڪوئسچن ۾ اٽيند ڪيو.

1938ع ۾ هوچي چين موٽي آيو ۽ هن ٻي سائنو جاپاني جنگ ۾ ڳاڙهي آرمي لاءِ صلاحڪار طور ڪم ڪيو. 1940ع جي شروعات ۾ هو ڏکڻ چين موٽي آيو، هن انڊو چائينز ڪميونسٽ پارٽي سان رابطو ڪيو. هو ۽ هن جي لفٽيننٽ ووگيلان گياپ ۽ فان وان ڊونگ جرمن پاران فرينچ کي شڪست ڏئي ۽ اهو ويٽنام کي آزاد ڪرائڻ لاءِ موقعو هو.انهي وقت هن پنهنجو نالو هوچي منھ رکيو. آگسٽ 1942ع چيني ڪميونسٽ پارٽي جي ماڻهن سان ملندي چائنيز نشلسٽ حڪومت ڪيس گرفتار ڪري ٻه سال قيد ۾ رکيو.17 آگسٽ تي هوچي ويٽنامي ماڻهن کي انقلاب لاءِ اپيل تي.ٻئي ڏينهن ويٽ منھ هنوئي جو ڪنٽرول سنڀالي ورتو، سائيگان 25 آگسٽ تي ويٽ منھ وٽ هو.28 آگسٽ ويٽ منھ عوامي جمهوري ويٽنام جي عارضي حڪومت جوڙي ۽ هوچي منھ پرڏيهي معاملن جو وزير ۽ صدر چونڊيو ويو ۽ هو مرڻ گهڙي تائين انهن عهدن تي رهيو.

جاپان جي هٿيار ڦٽا ڪرڻ کان پوءِ 2 سيپٽمبر 1945ع تي اڌ ملين ماڻهو هوچي منھ کي ٻڌڻ لاءِ هنوئي ۾ گڏ ٿيا.هن ويٽنام جي آزادي وارو پڌرنامو پڙهيو جيڪو آمريڪي ۽ فرينچ پڌرنامي تي ٻڌل هو. ويٽنام هوچي منھ جي محنت ۽ قابليت جي ڪري آزادي حاصل ڪري ورتي.

سيپٽمبر 1945ع ۾ 200000 چيني نشنلسٽ جي فورس هنوئي پهتي. هوچي منھ جنرل هو. هن سان معاهدو ڪيو ته ڪميونسٽ پارٽي کي ختم ڪري چونڊون ڪرائي هڪ گڏيل حڪومت ناهي وجي، جڏهن چيئانگ ڪائي شيڪ شنگهائي ۾ مليل فرينچ پاران رعايت تي ويٽنام ۾ اثر ڏيکاريو. هوچي منھ وٽ فرانس سان 6 مارچ 1946ع ۾ فرانس سان معاهدو ڪرڻ ڪانسواءِ ڪو ٻه رستو نه هو. جنهن موجب

ويٽنام کي انڊو- چائنا فيڊريشن ۾ فرينچ يونين هڪ خودمختيار رياست قبول ڪيو ويندو. معاهدي جو مقصد چين جي آرمي کي اتر ويٽنام مان ڪڍڻ هو، جڏهن چيني ويٽنام ڇڏي ويا تہ فرينچ سان ويڙهہ شروع ٿي وئي. هوچي منهہ کي ذري گهٽ فرينچ فوج جي هڪ ٽولي پڪڙي ورتو هو پر هو اتان ڀڄي نڪتو.

فيبروري 1950ع ۾ هوچي اسٽالن ۽ مائو سان سوويت يونين جي حڪومت ٺهڻ کان پوءِ ماسڪو ۾ مليو، اهي سڀ انهي ڳالهہ تي راضي ٿيا تہ ويٽ منهہ جي پٺڀرائي چين ڪئي، مائوزيتنگ جي ايلچي اهو بيان ڏنو تہ چين ويجهي مستقبل ۾ 60 کان ستر هزار ويٽ منهہ کي تيار ڪندو ائين هوچي کي فرانس سان وڙهڻ لاءِ حوصلو ڏنو. انهي کان پوءِ فرانس سان جنگ بندي کي هوچي ترجيح ڏني ۽ انهن سان ڳالهيون ڪيائين پر پوءِ جنگ هلندي رهي. 1954ع ۾ فرانس کي ڊائين بائين فو تي شڪست ملي ۽ انهن انڊو- چائنا سلطنت ڇڏي ڏني.

هوچي منهہ 2 سيپٽمبر 1969ع ۾ گذاري ويو،دنيا جي هن عظيم انقلابي اڳواڻ پنهنجي ديس ۾ ماڻهن کي سامراج جي چنبي مان آزاد ڪرائڻ لاءِ بکون ڪاٽيون، اخبارون وڪيون، فوٽو گرافي ڪيائين ۽ ماڻهن جي اوبرڪاڏائين پر پنهنجي مقصد تان هڪ انچ بہ پوئتي نہ هٽيو ۽ پنهنجي مضبوط ارادن وسيلي ماڻهن جي دلين ۾ آزاديءَ جي چڻنگ روشن ڪيائين. ڪانگريس جي هڪ همراهہ جنهن کي انهي ڳالهہ جي پڪ هئي تہ ”هوچي منهہ کي شڪست نٿو ڏئي سگهي ۽ هن چيو تہ پوڙهو هوچي مون کي جهڪائي نٿو سگهي“ پر هن سموري سامراجي طاقتن کي جهڪائي ڏيکاريو ۽ اهو پڻ ثابت ڪري ڏيکاريائين تہ مضبوط ارادن، محنت ۽ همت وسيلي ڪنهن بہ ناممڪن ڪم کي ممڪن بڻائي سگهجي ٿو.

هي ڪتاب تران دان تائين جو لکيل آهي ۽ هڪ سوانح حيات آهي.جنهن ۾ هن هوچي منهہ جي اصل زندگيءَ کي انهن ماڻهن جي زباني پيش ڪيو آهي جن هوچي منهہ جهڙي عظيم اڳواڻ سان زندگيءَ جو ڪجهہ وقت گذاريو.آئون پنهنجي دوست سائين روشن برهماڻي جو ٿورائتو آهيان جو هن مون کي هھڙو بهترين ڪتاب انگريزي مان ترجمو ڪرڻ جي صلاح ڏني.مون کي اميد آهي منهنجي هن ننڍڙي ڪاوش کي پڙهندڙ ضرور قبول ڪندا.

اختر حفيظ۔ حيدرآباد

هوچي منھ 1890ع ۾ مرڪزي ويٽنام جي صوبي گي اين جي ضلعي نام دان جي ڳوٺ ڪِم ۾ ڄائو. هن جو پيءُ چِناپيٽي امتحان ۾ ڊاڪٽريٽ ڊگري جو ہيو لاريٽ هو. جڏهن تہ هو هڪ هاري جي ڪٽنب مان هو. نوجوان هوچي منھ سمجهيو ﺗﻪ پنهنجي وطن واسين لاءِ گهڻو پوڳيو ۽ مصيبتون سٺيون. هن ڳجهي طريقي سان سهڪار جو ڪم ڪيو. جڏهن هو ويهہ سالن جو هو، تہ هن ٻاهر وڃڻ جو فيصلو ڪيو تہ ڪيئن انقلابي سرگرمين ڪي منظم ڪجي. فرينچ شپنگ يارڊ چارگيس ريونس جي اڳوڻي سيلر ماءِ هينين ڪهاڻي ٻڌائي :

1912ع ۽ 1913ع جي وچ ڌاري مون کي چڱي ريت تہ ياد ناهي،آئون آفيسرن جي ڊائينگ روم ۾ هڪ ٻيڙي تي ڪم ڪري رهيو هئس.جيڪو سائيگان بندرگاهہ تي سامان ۽ مسافرن لاءِ گهرايو ويو هو. هڪ منجهند هڪ نوجوان ماڻهو آيو ۽ ڪجهہ گهٻراهٽ ڪان پوءِ مون کان ۽ منهنجن دوستن کان نوڪريءَ جي پڇا ڪيائين.
اسان کيس ٻڌايو تہ نوڪريءَ تہ ناهي ۽ جيڪڏهن ڪا نوڪري هجي ها تہ بہ اسين کيس نہ ڏيون ها.اسين ڪلياسين چاڪاڻ تہ نوجوان جي شڪل صورت مزدور بدران شاگرد واري هئي. اسان پاڻ ۾ سُس پُس ڪئي، تہ ”ٻيڙي تي اهڙو ماڻهو ڪيئن ڪو ڪم ڪري سگهي.“ تنهن هوندي بہ مون هن تي رحم ڪائيندي چيو ”مون سان گڏ اچ آئون توکي ڪپتان وٽ وٺي ٿو هلان شايد هو تنهنجي ڪا مدد ڪري.“
ڪپتان پڇيو ”تون ڇا ٿو ڪري سگهين؟“
”ڪجهہ بہ“ هن جواب ڏنو.
”سنو، آئون تو کي بورچي جي مدد لاءِ رکان ٿو. اچ ۽ سڀاڻي کان ڪم تي لڳي وڃ.“
انهيءَ نوجوان جو نالو با هو.ستت ئي هو منهنجو دوست ٿي ويو ۽ آئون بہ، هو تمام پلو هو،آئون جيتري هن جي مدد ڪري سگهيس ٿي سا ڪيم. چاڪاڻ تہ هو ڪجهہ نٿي ڪري سگهيو.
بورچي جي مددگار جي حيثيت ۾ هن کي تمام گهڻي محنت ٿي ڪرڻي پئي.ڏينهن جو چار وڳي هن کي رڌڻو صاف ڪرڻو هوندو هو. پوءِ بوائلر ٻارڻو پوندو هو.ڪوئلو، پاڄيون، گوشت، مڇي ۽ برف وغيره کڻي اچڻي پوندي هئي.ڪم گهڻي محنت وارو هو،چاڪاڻ تہ رڌڻي ۾ گهڻي گرمي هئي ۽ ٻيڙي جي اندرئين حصي ۾گهڻي ٿڌ هئي.اهو انهيءَ وقت تمام ڏکيو هو، جڏهن ٻيڙو سامونڊي لهرن سان

ٽڪرائيندو هو ته ڪيس جهاز پرسان نهيل رستي کان ڳرا ٿيلها ٻڌي اچڻو پوندو هو، ٻيو هن کي فرينچ بورچين لاءِ ميز رکڻي پوندي هئي.پٽاٽا چلڻا پوندا هئا.رڌڻي جا ٿانوءَ ۽ بوائلر جي ٻتي صاف ڪرڻي پوندي هئي.

ٻيڙي ۾ مسافرن ۽ ٻيڙي جي عملي سميت اٺ سئو ماڻهو هئا، جن کي ماني کارائڻي هوندي هئي.ديڳيون تمام ڳريون ۽ وڏيون هيون اِهي فرش تان گهيلي ۽ اسٽول تي چڙهي صاف ڪرڻيون پونديون هيون.اسان کي اِهي آواز ٻڌڻ ۾ ايندا هئا.

”با مون لاءِ پاڻي ڪڍي اچ،“ ”با ديڳيون تيار رک.“

باڦ ۽ پگهر ڪيس پسائي ڇڏيندا هئا ۽ هو تمام ڳدلو ٿي ويندو هو.هن کي پنهنجو عقل ۽ طاقت انهيءَ ڪم تي لڳائڻا هئا، چاڪاڻ ته هو انهيءَ جو عادي نه هو.مون ڪيس پٽاٽا ۽ گجر چلڻ سيکاريا هئا، مون کي ياد آهي ته هڪ ڀيري ڪيس اسپراگس(ڀاڄي جو هڪ قسم)چلڻا هئا.اهو پهريون ڀيرو هو جو هن اهي ڏٺا هئا ۽ جڏهن آئون آيس هن سيئي ڳڏ چلي ڇڏيا هئا.مون سڀ چليل اسپراگس ڪنيا ۽ سمنڊ ۾ اڇلائي ڇڏيا ۽ ڪيس سيکاريم ته ڪيئن چلجن، خوشقسمتيءَ سان ڪجهه نه ٿيو.

با نائين وڳي تائين ڪم ختم ڪيو.جڏهن اسين سمهندا هئاسين يا پتي راند ڪندا هئاسين ته هو رات جو ٻارنهن وڳي تائين يا ان کان پوءِ لکڻ پڙهڻ لڳندو هو.عهدي جي لحاظ کان با اسان کان گهٽ هو.اسان سڀني کي گريڊ مليل هئا.جڏهن ته هو فقط بورچي جو سهڪاري هو.جيتوڻيڪ هو مهذب هو ۽ عام طور تي منهنجن اڻ پڙهيل دوستن جي گهر ڏانهن خط پٽ لکڻ ۾ مدد ڪندو هو.هن ڪڏهن به اڳنگو لفظ استعمال نه ڪيو، جيئن اسين سڀ ڪندا هئاسين.

هڪ ڀيري جڏهن چوليون جبل تي چڙهي آيون،هو طوفان ۾ ذري گهٽ ٻڏڻ وارو هو،هر ماڻهوڳا پڳ بيمار هو، پر دستور موجب با ـِ کي رڌڻي ۽ ٻيڙي جي هيٺين حصي مان هيٺ مٿي اچڻو هو.ڀاڄين جا ٿيلها ڪلهي تي کڻي اچڻ ناممڪن هو، تنهن ڪري با کيءُ اهي ٻڌي رسي سان ڇڪڻا پوندا هئا.ٻئي ڀيري هڪ زبردست لهر سمنڊ مانءُ لڻي ۽ ٻيڙي تي ڀيل ڀاڄين جي ٿيلهن سوڊو سڀ ڪجهه ٻهاري وئي.با ٻيڙي جي وچ تي سِڙهه جي زنجير ۾ اڇي ڪريو ۽ بچي ويو.مارسيلس تي اسان کي مزدوري ملي،هر ويتنامي کي سئو ڪان ته سئو فرينڪ ۽ خرچي ملي.با کي ڏهه فرينڪ مليا.جيتوڻيڪ سندس مزدوري گهٽ هئي، پر هن ڪافي نيون شيون سکيون هيون. مون کي پنهنجو ويجهو دوست سمجهندي هن جيڪو ڪجهه ڏٺو ۽ سوچيو اهو سڀ ڪجهه مون کي ٻڌايائين.

”او! فرانس ۾ بہ غريب ماڻهوآهن،جيئن اسان جي ملڪ ۾ آهن.“ ٻيڙي تي ڪجهہ طوائفن کي ڏسي هن ايئن چيو.

”فرينچ پنهنجي وطن واسين کي اسان سان اِهو ڪجهہ ڪرڻ کان پهرين ڪين مهذب چو نٿا ڪن، ايئن چو آهي؟ منهنجا ياءُ ماءِ“

با لاءِ ترام اوپري شيءِ هئا.اهو پهرين پيرو هو، جو هن اهڙا هلندڙ ڦرندڙ گهر ڏٺا هئا. هو هر شيءِ ۾ دلچسپي وٺندو هو، ڇاڪاڻ تہ اِها هن لاءِ نئين هئي.روز جي ڪم کان واندو ٿي مون ڪيس ڪجهہ ڪپڙا اوڌارا ڏنا ۽ ڪينبري هوٽل وياسين.هو پهريون پيرو هوٽل ۾ داخل ٿيو ۽ اهو بہ پهريون پيرو هو جو ڪيس هڪ فرينچ ”سائين“ چئي مخاطب ٿيو. مارسيلس ۾ ڪجهہ ڏينهن کان پوءِ با چيو تہ ”فرانس ۾ فرينچ اندو چائنا جي ڀيٽ ۾ وڌيڪ چڱا ۽ مانيٽا آهن.“

ٻيڙي لي هاروي ڇڏيو، اسپين، پرتگال، الجزائر، تيونس ۽ اوپر آفريڪا ۽ ڪانگو جي بندر گاهن تي پهتو.با هر شيءِ جو مشاهدو ڪري رهيو هو.جنهن وقت بہ ٻيڙو بندرگاهہ تي پهتو ٿي،هن وڏي ڪوشش ڪئي تہ شهر گهمي،جڏهن هو واپس آيو تہ هن جو ڪيسو فوتن ۽ ماچيس جي ڏٻين سان ڀريل هو، ڇو تہ هو اهڙيون شيون گڏ ڪرڻ جو شوقين هو.

دڪار واري جاءِ تي وڏو طوفان هو.ٻيڙو بندرگاهہ ۾ داخل نٿي ٿي سگهيو ۽ حياتي بچائيندڙ ٻيڙيون هيٺ سمنڊ ۾ نہ پئي لهي سگهيون، ٻيڙي سان رابطي ۾ اچڻ لاءِ فرانسيسين چيو تہ ڪجهہ آفريڪين کي ٻيڙي تائين ترڻ لاءِ ڇڏجي. هڪ- ٻہ- ٽي پوءِ چار ڄڻن سمنڊ ۾ ٽپو ڏنو. هڪبئي پنيان سڀ سمنڊ ۾ لهي پيا.

اهو اسان لاءِ عام نظارو هو، پر با تمام گهرو ويو، هو رنو،آئون اچرج ۾ پئجي ويس ۽ پڇيم ڇو؟ هن ڏک ۾ چيو، ”فرانس ۾ فرينچ سنا آهن، پر فرينچ بينڪي وڏا ظالم ۽ جابر آهن. جتي ڪٿي ائين آهي، گهر ۾ آئون اهڙين ورتائن جو ڦانگ رنگ تي شاهد آهيان. فرينچ ٺهڪن ۾ ٻڌي ويندا هئا ۽ اسان جا وطن واسي انهن لاءِ ٻڌندا پيا هئا. بينڪين لاءِ ايشيائي يا آفريڪي جي حياتي ڪجهہ ناهي.“

اسان جي ٻيڙي تي Bordeaux (شراب جو هڪ قسم) الجزائري شراب ٻين ڪالونين لاءِ هو. هر ماڻهو اهو شراب واپرائيندو هو، ڇاڪاڻ تہ اهو ججهو هو. ڪجهہ سيلر سڄي وات پيئندا هئا. بس ٻيرل ۾ هڪ سوراخ ڪرڻ ضروري هو، پوءِ هڪ ربڙ جي نليءَ لڳائي زور سان چوسبو هو ۽ بوتلون ڀربيون هيون. ائين هو دل کولي پيئندا هئا، پر باءَ شراب نہ پيتو ۽ مون کي نصيحت ڪيائين تہ آئون بہ ٻين وانگر نہ ڪريان.

با سيني لاءِ پلو هو ۽ ڪنهن سان به جهيڙو نه ڪيائين. جڏهن ته هو ڪجهه الڳ هو. روزانو هو سج کي ڏسڻ لاءِ سوير اٿندو هو ۽ رات جو چنڊ کي به ڏسندو هو. ائين لڳندو هو ته هو سُتو ئي ڪونهي. هو ڊيڪ جي اڳيان پويان ٽيندو هو، آسمان ۽ سمنڊ تي غور ڪندو هو. اسين هڪ صبح جو تانانا راؤ تي بيناسين، سمنڊ ماٺ هو، بيٺ ڏيئي جي روشني جيان مٿان چمڪيو پئي ۽ هيٺ نيرو رنگ هو. اتي ٻيو ڪجهه به نه هو، پر با حيران هو. هو مون کي چوندو رهيو، ”ڏس ڪيڏو نه سهڻو ۽ عاليشان آهي.“

1917ع ۾ با انگلينڊ ويو.هي ڪهاڻي هڪ ويٽنامي ٻڌائي جيڪو انهي وقت لنڊن جي هڪ هوٽل ۾ بورچي هو.

پهرين عالمي جنگ کان هڪ هفتو اڳ آئون هڪ نوجوان سان هڪ ڪمري ۾ مليس.جيئن ته مون سمجهيو هو چيني آهي.انهيءَ ڪري هن تي ڪو خاص ڌيان نه ڌنم.تئين ڏينهن هو مون وٽ آيو ۽ ويٽنامي ٻوليءَ ۾ ڳالهائين. انهيءَ ڏينهن کان وٺي اسين سنا دوست ٿي وياسين.
”تون هتي انگلينڊ ڪيئن آئين؟مون با کان پڇيو.
”آئون پنهنجو پاڻ هتي انگريزي سکڻ آيو آهيان“.
”تمام سنو پر انگريزي سکڻ تمام ڏکي آهي.آئون هتي ٻن سالن کان آهيان ۽ مون کي ”ها“ ۽ ”نه“ ڪانسواءِ ڪا به ڄاڻ ناهي.اسين ضرور سکنداسين پاڻ گڏ سکنداسين.هتي اچڻ کان پهرين تون ڪٿي هئين ؟“
”آئون پهرين هڪ اسڪول ۾ برف صاف ڪندو هئس. تمام ڏکيو ڪم هو.آئون سجو پگهرجي ويندو هئس، منهنجا هٿ ۽ پير جمي ويندا هئا ۽ انهي برف کي ٽوڙڻ سولو نه هو.چاڪاڻ ته اِها ترڪٽي هئي. اٺ ڪلاڪن جي ڪم کان پوءِ بک به لڳندي هئي ۽ ٿڪي پوندو هئس.مون کي اها نوڪري ڇڏڻي پئي.هيڊ ماستر چڱو ماڻهو هو.هن مونکي ڇهه پنس ڏنا ۽ مرڪندي چيائين! بيشڪ اها نوڪريءَ تو کان زور آهي.ٻن ڏينهن کان پوءِ مون کي ٻي نوڪريءَ ملي وئي.هن پيري مونکي بوائلر کي گرم ڪرڻو هو.پنجين کان وٺي آئون ۽ منهنجو دوست متي چڙهي باهه لڳائيندا هئاسين.اهو ڪم خوفناڪ هو.مون کي خبر نه هئي ته ڊيڪ تي ماڻهو ڇا ڪري رهيا هئا.آئون ڪڏهن به متي نه چڙهيو هئس.مون سان ڪم ڪندڙ ساٿي خاموش ماڻهو هو پانيان تو ته هو گونگو هو.سڄي ڏينهن ۾ ڪم دوران هن ڪجهه به نه چيو.هو ڪم دوران ٻيڙي پيئندو رهندوهو.جڏهن ڪيس ڪنهن شيءِ جي ضرورت پوندي هئي ته

هن نشاني ٿي ناهي پر اکر نہ ڪچيوءُ لي اندر ڪافي گرمي هئي.جڏهن تہ ٻاهر گهٽي ٿڌ هئي. مون وٽ ڪي گرم ڪپڙا نہ هئا.انهيءَ ڪري ٿڌ لڳي وئي.مون کي ٻہ هفتا آرام ڪرڻو پيو.پنهنجي بچت مان مسواڙ، ماني ۽ انگريزي جي ڇهن سبقن لاءِ پئسا ڏنا.مون وٽ ڇهہ شلنگ ۽ ڇهہ پنس پيا هئا.آئون نوڪري جي ڳولا ۾ سوهو ويس ۽ پوءِ هتي آيس.“

ڪم جو وقت صبح جو انين ڪان منجهند تائين ۽ پنجين ڪان ڏهين تائين هو، ٻا روز صبح جو ۽ منجهند ڪان پوءِ پنهنجي هٿ ۾ ڪتاب ۽ پينسل سان هائيڊ پارڪ ۾ ويهندو هو.پنهنجن واندن ڏينهن ۾ هو اطالوي استاد ڪان انگريزي سبق وٺندو هو.ٻا مون کي صلاح ڏني تہ آئون بہ هن جيان پڙهان پرآئون ڪنهن قدر سست هئس. هاڻ آئون انهي تي پڇتايان ٿو.اسان مان هر هڪ کي صفائي جو وارو ملندو هو.گراهڪن کي ماني کارائڻ ڪان پوءِ بيرن کي ٿانو صاف ڪري هڪ لفٽ ذريعي رڌڻي تائين پهچائڻا هوندا هئا.پوءِ اسان کي چيني ۽ چاندي وارا ٿانو ڌار ڪرڻا پوندا هئا. جڏهن ٻا جو وارو ايندو هو تہ هو ڪافي محتاط هوندو هو.بچيل سچيل ماني کي اجلڻ بدران انهي کي صاف ڪري واپس رڌڻي ۾ موڪلي ڇڏيندو هو.اهو اسڪارفيئر بورچي ڏسي ورتو ۽ ٻا ڪان پڇيائين ”تون انهي رهيل مانيءَ کي گند جي ٽوڪريءَ ۾ ڇو نٿو اڇلائين جيئن ٻيا ڪن ٿا.“

”اهي شيون اڇلائڻ نہ گهرجن. توهين اها غريبن کي بہ ڏئي سگهو ٿا.“

”نوجوان ٻڌ بورچي اسڪار فيئر خوش ٿيو ۽ کلندي چيائين. پنهنجن انقلابي ڳالهين کي هڪ لمحي لاءِ پاسيرو رک.آئون تو کي رڌ پچاءُ سيکاريندس ۽ تون جام پئسا ڪمائيندين. نيڪ آهي.“

بورچي اسڪارفيئر ٻا کي ٿانون ڌوئڻ تي نہ ڇڏيو ۽ ڪيس ڪيڪ سيڪشن ۾ رکيائين جتي هن کي وڌيڪ پئسا مليا.اها بيشڪ زبردست ڳالهہ هئي پهريون ڀيرو رڌڻي جي بادشاهہ اهڙي قسم جي شيءِ ڪئي هئي.ٻا ڪافي جذباتي هو.هڪ ڀيري مون هن جي هٿ ۾ اخبار ڏني ۽ هن جون اکيون ڳوڙهن سان ڀريل هيون.مون پڇيو تہ هو ڇو غمگين آهي. هن مونکي اخبار ڏيکاري ۽ چيائين ڏس،

”هي خبر ڪارسڪا جي ميئر جي ٻاري ۾ آهي.هڪ عظيم آئرش، محب وطن جيڪو انگريزن هٿان گرفتار ٿيو ۽ قيد ۾ رکيو ويو.هن هڙتال ڪئي.هن نہ ڪاڌو ۽ نہ پيتو.هن نہ ڳالهايو ۽ نہ ئي چُريو. هُو 69 ڏينهن تائين هڪ پاسي پيو رهيوءُهو پنهنجي ديس لاءِ مري ويو.ڪيڏو نہ بهادر ۽ سُورهيہ هو.ڪنهن قوم وٽ اهڙا شهري هجن اها جهڪي نٿي سگهي.“

پهرين عالمي جنگ جي خاتمي تي هاڻي با گيون آءِ ڪيوڪ هو. هو فرانس موٽي آيو. جتي هن پڙهائي جاري رکي ۽ پاڻ کي بينڪي ظلم خلاف مصروف رکيائين.

جرمني شڪست کائي چڪو هو. جنگ ختم ٿي چڪي هئي. جرمن بادشاهه ناروي فرار ٿي ويو هو. روس ۾ انقلاب اچي چڪو هو. فاتح طاقتن جا نمائندا ورسائيلس ۾ امن ڪانفرنس ۾ مليا. سرڪاري وفدن ڪانسواءِ اتي ٻيا مظلوم قومن جي نمائندگي ڪري رهيا هئا. انهن صدر ولسن جا تيرنهن نقطا ٻڌا. اتي آئرش، هندستاني، ڪوريائي، عرب وغيره هئا. اهي سڀ آزاديءَ لاءِ آيا هئا. انهن ۾ گيون آءِ ڪيوڪ بہ هو. گيون ڪورين، آئرش ۽ ٻين وفدن سان رابطي ۾ هو. هن ويٽنامي محب وطنن جي ۽ پئرس ۾ فرانس جي ٻين شهرن ۾ هڪ ايسوسيئيشن منظم ڪئي. انهيءَ موقعي تي هن ورسائلس ڪانفرنس ۾ دعوىٰ جي هڪ فهرست پيش ڪئي. انهيءَ ۾ اٺ نقطا هئا. جن مان اهم ترين هي هئا:

ويٽنام جي خودمختياريءَ.

ايسوسيئشن جي آزاديءَ، مذهبي آزاديءَ، پريس جي آزاديءَ

تحريڪ جي آزاديءَ، سياسي قيدين کي معافي

فرينچ ۽ ويٽنامين جا برابريءَ وارا حق. آفيم ۽ شراب جي زوري استعمال جو خاتمو

جبري پورهئي ۽ لوڻ تي ٽيڪس جو خاتمو

اها فهرست سيني اتحادي وفدن ڏانهن فرانس جي سمورن قومي اسيمبلي جي ڊپٽين ڏانهن موڪلي وئي. اها تمام دلچسپ ڳالهہ هئي تہ جيڪي خيال هئا، اهي گيون جا هئا. پر انهن کي لفظن جو ويس هڪ وڪيل فان وان ترئونگ ڏنو هو. ڇو تہ گيون فرينچ لکي نٿي سگهيو. جيئن ئي ورسائيلس ڪانفرنس شروع ٿي. صدر ولسن جا چوڏهن نقطا غائب ٿي ويا ۽ چيني ماڻهو ڪافي مايوس ٿيا. جنگ ۾ سهڪار ڪرڻ لاءِ چين جي مهرباني مڃيندي. اولهہ جي طاقتن چين ورهائي ڇڏيو ۽ سنگتائو جي پيشڪش جاپان کي ڪئي. چيني نوجوانن انهيءَ سخت ناانصافي خلاف بغاوت ڪئي. چيني وفد کي ڪانفرنس مان واپس اچڻ جو حڪم مليو ۽ هڪ مخالف بينڪيتي تحريڪ انٽيليجينشيا پاران هلائي وئي. جيڪا سموري چين ۾ پکڙجي وئي. هڪ قومي آزاديءَ تحريڪ جيڪا ساڳي وقت ثقافتي انقلاب هئي. اها چار مئي 1919ع جي تحريڪ هئي. گيون جنگ دوران تيار ڪيل سياستدانن پاران

آزاديءَ جي پڌرنامي کي سمجهي ورتو ۽ اهي فقط يقين ڏيارڻ لاءِ لفظ هئا. جيڪڏهن ماڻهن آزاد ٿيڻ چاهيو پئي. انهن کي ضرور طاقت تي ياڙڻ گهرجي ها. گيون جون دعوائون ٻين وانگر نظرانداز ڪيون ويون. انهيءَ ڪان ڪو انڪار ناهي ته انهن جو ڪو اثر نه هو. جيئن ته ڪانفرنس قومي آزاديءَ جي تحريڪن جي اهم نقطي تي پهتي. پنهنجي تمام ٿورن وسيلن هوندي گيون شديد غربت ۾ رهندي انهن دعوائن کي ڪتابڙي جي صورت ۾ ڇپايو ۽ ڳڙجاڻي ۾ ورهائين. جنهن جي نتيجي ۾ فرينچ ويٽنام کي بهتر سمجهي سگهيا. گيون اِهي سيني قومي ويٽنامين ۽ اهي ويٽنامي جيڪي فرانس ۾ فرينچ آرمي ۾ هئا. انهن ۾ ورهائي ڇڏيائين. تنهنڪري آرمي ڪيمپن ۾ پوليس جي جاچ شروع ٿي ۽ اڻ سڌي طرح ويٽنامي پورهيت ۽ فوجي سجاڳ ٿيا. جيڪي سياست کان ڪُجهه واقف هئا. گيون اهو دستاويز اندو چائنا بہ موڪليا پوءِ ته فقط ا ۔هي ئي پنهنجي منزل تي پهچي سگهيا. جنهن ۾ فرينچ ماڻهن کي خطاب هو. فرينچ بينڪينُ اهي دعوائون اخبار ۾ مشڪري خاطر ڇاپيون ۽ ساڳي وقت انهن اخبارن جي مهرباني سبب ويٽنامي ماڻهو انهن دعوائن جي سچي حقن کان واقف ٿيا ۽ تنهن ڪانپوءِ ويٽنام جي انقلابي تحريڪ هر ڏينهن تمام گهڻي حمايت حاصل ڪري ورتي. تن ڏينهن ۾ پئرس ۾ گيون پنهنجي ڌرتي جي مقصد لاءِ سڀ ڪجهه قربان ڪرڻ جو فيصلو ڪري ڇڏيو پر هو يقينن سياستدان نہ هو چاڪاڻ ته هن کي سياست بابت گهڻي ڄاڻ نہ هئي. فرينچ اخبارن مان ويٽنام جون دعوائون فقط سوشلسٽ اخبار ”لي پيپل“ ۾ ڇپيون. گيون ايڊيٽر جي آفيس ڏسڻ ويو. ايڊيٽر سان ملڻ آيو. اهو چارلس لونگيوٽ هو جيڪو ڪارل مارڪس جو پائيٽو ۽ فرينچ پارليامينٽ جو ميمبر هو. گيون حيران ٿيو چاڪاڻ ته هن جو ڪڏهن بہ گرم جوشي سان آڌر ڀاءُ نہ ڪيو ويو هو. لونگيوٽ ڪيس پيارا ڪامريڊ ڪري سڏيو ۽ پنهنجن همدردين جو اظهار ويٽنامي ماڻهن لاءِ ڪيائين. هُن هنڪي ويٽنامي ماڻهن سان ٿيندڙ نا انصافين خلاف لکڻ ۽ فرينچ ماڻهن کي انهيءَ بابت با خبر ڪرڻ لاءِ اخبار ۾ مضمون لکڻ لاءِ چيو. اسين چئي سگهون ٿا ته انهيءَ ڳڙجاڻي هن لاءِ سياست کي سمجهڻ جو دروازو کولي ڇڏيو. انهيءَ فرينچ ماڻهن کي بهتر سمجهڻ ۾ مدد ڏني. جڏهن ته آرٽيڪل لکڻ لاءِ فرينچ ماڻهن بابت ڄاڻ ڪافي نہ هئي. هو لاڳيتو گذارشون ڪندو رهيو جيستائين فان وان ٽرونگ لکڻ لاءِ راضي نہ ٿيو. ٽرونگ لکڻ جو سنو هو پر هن پنهنجو نالو نٿي ڏيڻ چاهيو. تنهنڪري گيون کي پنهنجي صحيح ڪرٽي پوندي هئي. گيون کي پنهنجي ڏاهپ جي ڪمزوري خاص طور تي خراب لڳندي هئي. خاص طور تي ٽرونگ اهو ڪجهه نہ لکندو هو جيڪو گيون لکائڻ چاهيندو هو. انهيءَ ڪري هن صحافت سکڻ شروع ڪئي. اخبارن جي

ايڊيٽر سان واقفيت ٿي. ”لي پيپل“ جي ايڊيٽر لونگيوٽ جيان همدرد هو. هن گيون کي پنهنجي اخبار ۾ لکڻ لاءِ چيو. انهيءَ کي محسوس ڪندي ته هو ترونگ تي سدائين پاڙي نٿو سگهي. گيون اعتراف ڪيو ته هن جي فرينچ گهٽي سني ناهي. ايڊيٽر چيو ته ”ڪا ڳالهه ناهي. تون فقط لِک جيئن توکي صحيح لڳي. آئون ڇپڻ کان اڳ تنهنجا آرٽيڪل درست ڪندس.تو کي گهڻو لکڻ جي ضرورت ناهي. فقط پنج ڇهه سِٽون لکجان.“

گيون وڏي مشڪل سان لکڻ شروع ڪيو. هن پهرين ڇهه سِٽون لکيون.هن کي لکڻ لاءِ ويٽنام جي خبر جي ضرورت نه هئي.هن کي لفظن ۾ فرينچ لکڻ جي ضرورت هئي.جڏهن هن اخبار ۾ پنهنجو پهريون آرٽيڪل ڏٺو ته تمام گهڻو خوش ٿيو.هو سدائين آرٽيڪل جي ٻئي ڪاپي پاڻ سان رکندو هو ۽ انهيءَ کي ڇپيل سان ڀيٽائي غلطيون سڌاريندو هو.هو وڏي صبر سان ائين ڪندو رهيو.جڏهن هن جي آرٽيڪل ۾ تمام ٿوريون غلطيون بچيون ته ايڊيٽر صلاح ڏنس ته ” هاڻ ڪجهه وڏيڪ لِک تقريبن ست اٺ سٽن تائين“ آهستي ائين هو سمورو ڪالم ۽ ڪنهن مهل ته وڏيڪ لکي ويندو هو. تنهن کان پوءِ سندس پلوڙ دوست ايڊيٽر کيس چيو ته ”هاڻ انهيءَ کي ننڍو ڪر ڊگهو نه ڪر.“

گيون محسوس ڪيو ته ڪنهن آرٽيڪل کي ننڍو ڪرڻ ايترو ئي ڏکيو آهي.جيترو ڊگهو ڪرڻ. تنهن هوندي به هن ڪوشش ڪئي ۽ ڪامياب ويو.اتان کان هو صحافين جي حلقي ۾ شامل ٿيو.هن شيڪسپيئر ۽ ڊڪنس کي انگريزي ۾ پڙهڻ شروع ڪيو.لوشين کي چيني ۾ هيوگو ۽ زولا کي فرينچ ۾ پڙهيو پر اهُي انا طول فرانس ۽ ليوتالستاءِ ها جن سندس ادبي زندگيءَ تي تمام گهڻو اثر ڪيو. انا طول فرانس ۽ ليوتالستاءِ جي سادگي مان هو گهڻو لطف اندوز ٿيو. هن پاڻ ئي چيو ته ”ماڻهو جيڪو ڪجهه ڏسي ۽ محسوس ڪري ٿو، اهو رنگن ۽ شين جي حرڪتن کي ڏسي لکڻ گهرجي پوءِ لِکڻ گهڻو ڏکيو ناهي.“

هن جي پهرين مختصر ڪهاڻي ”لا هومينٽي“ اخبار ۾ ٻن حصن ۾ ڇپي. هن انهيءَ ۾ پئرس جي پورهيت جي ڪهاڻي بيان ڪئي. جيڪا انهيءَ وقت سندس زندگيءَ به هئي. هنن کيس انهي جا سئو فرينڪ ڏنا. انهن ڏينهن ۾ اها وڏي رقم هئي ۽ ادبي ۽ مالي طور اها ٻيٽي ڪاميابي هئي. پهرين ڪاميابي هن کي لکڻ لاءِ وڏيڪ همٿايو. پئرس ۾ پورهيت جي زندگيءَ کيُ اجاگر ڪرڻ کانپوءِ هن اڪثر ڪالونين خاص طور تي جيڪي ويٽنام ۾ هيون انهن لاءِ لکيو. هُو اهو نه وساري سگهيو ته هن جو ملڪ لتاڙيو ويو هو ۽ وطن واسي مظلوم هئا. هن هڪ ڪتاب ”فرينچ ڪالونائيزيشن آن ٽرائل“ لکيو.انهي ڪتاب ۾ بينڪي مخالف دستاويز مواد

هو.جيڪو هن فرينچ ڪتابن ۽ قومي لائيبريري مان جمع ڪيو.وڏي جوش جذبي سان هن. ”دابمبو ڊريگن“ (بانس وارو راڪاس) ڊرامو لکيو. انهي ڊرامي جو مرڪزي خيال اهو هو تہ هڪ بانس جو قسم آهي، جنهن کي مڙيل جسم هو. جيڪي نوادرات کي پسند ڪندا هئا.اهي انهيءَ کي راڪاس جي شڪل ڏئي رانديڪو ناهيندا هئا.جيتوڻيڪ اهو راڪاس جي شڪل ۾ هو پر حقيقت ۾ اهو بانس هو جيڪو وڏيڪ ڪارائتو ٻڌائي پيو سگهجي.راڪاس جي شڪل هڪ اجائي ۽ فضول شيءِ هئي. هن اهو ڊرامو فرانس جي سُلطان ڪائي دن جي بنيڪي نمائش جي دوري وقت لکيو.فرانس حڪومت پاران ڊرامي تي پابندي لڳائي وئي پر پئرس جي ڪلبن ۽ ناٽڪ منڊلين ۾ اهو ڊرامو ڏيکاريو ويو.ادبي نقادن انهي کي ساراهيو.

پئرس ۾ ترسڻ دوران گيون ڏکيو وقت گذاريو.هن گذران لاءِ فوٽو گرافي ڪئي.اهو ڦان چوٽرن هو، جنهن ڪيس اهو ڪم سيکاريو. هن اوپر جي نوادرات تي چٽسالي‌ءَ جو ڪم پڻ ڪيو.بدقسمتي سان اهو موسمي ڪاروبار هو ۽ سال ۾ ڪجهہ مهينا ڪم ڪرڻ جي ضرورت هئي.

گيون جي سياسي سرگرمين پنهنجي وطن واسين ۾ گهري همدردي پيدا ڪئي.اهو فطري هو ڇاڪاڻ تہ اهو ويتنام جي تاريخ ۾ پهريون پيرو هو جو عالمي جنگ کان پهرين ويتنامين ماڻهن جي آزاديءَ لاءِ موقف اختيار ڪيو.اهو تاريخ ۾ پهريون پيرو هو جو هڪ ويتنامي کي پئرس جي جيل ۾ واڙيو ويو.بينڪين پاران هن سان نفرت ڪئي وئي.انهن هن جي جاسوسي ڪئي. بائيڪاٽ ڪيو ۽ ڌمڪيون ڏنيون.انهن دڪاندارن کي چيو تہ هن کي روزگار نہ ڏيو. انهن ڪيس رشوت ڏيڻ جي ڪوشش ڪئي ۽ جڏهن اهي ناڪام ٿيا تہ هنن وري ڪيس ڌمڪايو البرٽ اسٽارئٽ ڪالونين جي وزير ۽ پئري پاسڪيئر، اندو چائنا جي گورنر گيون کي اڪيلائيءَ ۾ ڳالهيون ڪرڻ لاءِ دعوت ڏني ۽ پوليس جي ڊائريڪٽر هن جو پاسپورٽ ڦري ورتو.ڪائي دن فرانس ۾ ترسڻ دوران گيون کي ٻن جاسوسن تمام ويجهي کان ڏٺو، بهرحال هن پرواهہ نہ ڪئي ۽ فرينچ اختيارين سان ڏکي ۽ تڪليف واري زندگي دوران هو ڪمزور نہ ٿيو.هر صبح هو چانور لوٽياني مڇي سان پچائيندو هو يا ٿورو گوشت هڪ تيل واري ڇِلهي تي پچائيندو هو. هو اڌ ڪائيندو هو ۽ اڌ شام لاءِ بچائي رکندو هو. ڪنهن مهل تہ هڪ ڊبل روٽي پنير سان سڄي ڏينهن لاءِ هوندي هئي.ورڪنگ ڪلاس ڪوارٽر جي هوٽل ۾ هن کي هڪ ننڍڙو ڪمرو مليل هو،اهو ڪمرو هر شيءِ لاءِ سوڙهو هو پر انهي ۾ ننڍو لوهي پلنگ ۽ هڪ ننڍي ميز ۽ ڪرسي هئي.سياري ۾ ڪم تي وڃڻ کان پهرين روز

گيون هوٽل جي رڌڻي ۾ هڪ سِر وجهندو هو ۽ شام جو ٻاهر ڪڍي اخبار ۾ ويڙهي بسترو گرم ڪندو هو. اڪثر ڪري هُو اڌ ڏينهن ڪم ڪندو هو. ڪجهه پئسا صبح جو ڪمائيندو ۽ منجهند لائبريري هليو ويندو هو يا سياسي ڪانفرنس ۾ حاضر ٿيندو هو.شام جو هو پئرس ۾ ٿيندڙ گڏجاڻين ۾ ويندو هو جيڪي اتي گهٽيون ٿينديون هيون. جتي هن جي بلون، براڪي، وائلنٽ ڪوٽرير، پروفيسر مارسل ڪيچن، ڊپٽي ميڪ ساگنئر، ناولسٽ ڪوليٽي جهڙن ماڻهن سان سڃاڻپ ٿيس.هن تقريبًا هر گڏجاڻي ۾ ڳالهائڻ جي گهر ڪئي.ماڻهن هن کي ٻڌڻ پسند ٿي ڪيو ڇاڪاڻ تہ هُو ئي فقط ٻاهريون ماڻهو هو ۽ خاص طور تي ڪيس پر ڪشش شخصيت هئي.

هن بينڪيتي سوال جي حوالي سان سياڻپ سان هر ڳالهہ ڪئي ۽ خاص طور تي ويٽنامي ملڪن جي حوالي سان. هڪ ڀيري ڊي ڪووئي هپنو ٽزم تي ڳالهايو.گهٽڻ ماڻهن پوءِ ڳالهايو ڪي متفق ٿيا ۽ ڪجهه بيماري جو علاج هپنو ٽزم سان ڪرڻ بابت انهي ڪارڻ جي ڪري متفق نہ ٿيا جو ”فرينچ اسان جي ماڻهن کي ظلم ۽ ڏوکو ڪرڻ لاءِ هپنو ٽزم ڪيو آهي.“ ٻئي ڀيري گڏجاڻي ۾ آئرش ۽ ڪورين واري سوال تي بحث ٿيو.سيني فرينچ مقررن سختي سان انگلش ۽ جاپاني پاليسي تي تنقيد ڪئي ۽ آئرش ۽ ڪوريائي ماڻهن جو بچاءُ ڪيو. گيون چيو ”هڪ مظلوم شهري جي حيثيت سان آئون ڪوريائي ۽ آئرش دوستن سان سچي دل سان همدردي رکان ٿو ۽ هن گڏجاڻي ۾ انگلش ۽ جاپاني بينڪين کي ڏوهاري سمجهان ٿو.تنهن هوندي بہ آئون توهان کان پڇان ٿو تہ ڇا اسين بينڪين کي ڏوهاري قرار ڏيون؟ اسان کي ائين ڪرڻ گهرجي يا نہ؟ ڇا اسين ٻين مظلوم ماڻهن جو بچاءُ ڪريون؟ اسان کي ائين ڪرڻ گهرجي يا نہ؟“سيني هاڪار ۾ ڪنڌ ڌوڻيو ۽ ڪيس ويٽنام جا موجوده مسئلا پيش ڪرڻ لاءِ چيو.پئرس ۾ انهيءَ گڏجاڻي ۾ مختلف موضوع بحث هيٺ ايندا هئا.جيئن فلڪيات، سياست،ادب،واٽر ڪريس جي پوکائي جو طريقو ۽ سپون وغيره بحث هيٺ ايندا هئا.اتي هر قسم جا ماڻهو موجود هئا.جن ۾ مفڪر، اڳوڻا وزير، ڊپٽي، ليکڪ، پورهيت، واپاري، پوڙها ۽ نوجوان ماڻهو هئا.اهو تمام دوستاڻو ۽ جمهوري ماحول هو، بلڪل فرينچ دور ۾ جيڪوبن ڪلب جهڙو ماحول هو.ماڻهو ڪافي شيون سکي سگهيو پئي. غربت هوندي بہ گيون سدائين خوش هوندوهو.بحث دوران بينڪين کي ڏوهاري سڏيندي بہ گيون سدائين ماٺ ۽ محتاط رهندو هو.هن کي ڪڏهن ڪاوڙ نہ آئي ۽ نہ ڪڏهن سخت لهجي ۾ ڳالهائين. هن هر موضوع کي سمجهڻ لاءِ پڙهائي ڪئي.آرٽ ۽ سائنس ۾ فرينڊز آف آرٽس ايسوسيئشن ۾ حصو ورتو.جيڪا ڪارخانن، ليبارٽرين، آرٽ گروپ،

ٽيٽرن وغيره جا دورا ڪندي هئي ۽ اهو هر هفتي ٿيندو هو.انهن موضوعن کي سمجهائڻ لاءِ اتي ماهر هئا.هن ٽريول ايسوسيئشن ۾ بہ حصو ورتو، جنهن فرانس ۽ پاڙيسري ملڪن جا دورا ڪرايا. انهي جي مهرباني سان گيون فرانس، اٽلي، سئزرليند، جرمني ۽ ٻيا ڪيترائي ملڪ گهميا.

هو انهي نتيجي تي پهتو تہ سيئي انسان آهن.جتي ڪٿي اسين سٺن ۽ خراب ايماندار ۽ بي ايمان ماڻهن سان ملون ٿا. جيڪڏهن اسين سنا آهيون تہ اسين هر هنڌ سٺن ماڻهن سان ملنداسين.دوري ڪانپوءِ گيون جا ٻيا بہ مزا هئا.اهو فقط سفر لاءِ هن جو چاهہ هو جو هن انهي لاءِ پائي پائي بچائي هئي، پر انهي ڪان بہ اهم ڳالهہ اها تہ سندس خواهش ٻاهريان ملڪ انهن جي تنظيم ۽ انتظاميہ ڏسڻ هئي.هن منظم ٿيڻ شروع ڪيو يا يقيني طور شين جو وڌيڪ منظم انداز ۾ مطالعو ڪرڻ شروع ڪيو.پنهنجي سفر دوران ٽيل گڏجاڻين ۾ هو تيونس، الجزائر، مراڪش، ماداگاسڪر وغيرهہ جي انقلابي اڳواڻن سان مليو. انهن سان گڏجي هن پئرس ۾ بين الاقوامي يونين منظم ڪئي.انهيءَ ايسوسيئشن جو مقصد ٻينڪي ماڻهن جي آزاديءَ هو.انهن جون سرگرميون مختلف پرچار. ٻينڪي ماڻهن ٻاران گڏجاڻيون سڏائي انهن ۾ شامل ٿيڻ هو، جن ۾ اهي فرينچ بہ هئا. جن جون همدرديون ساڻن هيون.اڪثر ڪري همدرد ٻينڪي ماڻهن ڪان وڌيڪ هوندا هئا.پوءِ سرڪاري عورتن ۽ پورهيتن جي گهٽائي کي فرينچ اختيارين ڌمڪيون ڏنيون تہ جيڪڏهن انهن گڏجاڻين ۾ اچڻ جاري رکيو تہ انهن کي واپس موڪليو ويندو.جيڪو ڪجهہ ڪالونين ۾ ٿي رهيو هو. انهيءَ جي باري ۾ فرينچ همدرد ڪافي بي چين هئا. جنهن ۾ شراب، آفيم، رشوت ۽ ظلم شامل هو.هن چيو تہ شرم ڪريو هي برداشت جوڳو ناهي ٻينڪين جا ڏوهہ ڳٽپ ڪان ٻاهر آهن.هن ۽ سندس ساٿين پنهنجي سرگرمين کي تيز ڪرڻ لاءِ هڪ اخباري ”لي پيريا“ ڪڍي. هو هڪ ئي وقت ايڊيٽر ۽ ڊائريڪٽر بہ رهيو. ماداگاسي، الجزائر، تيونسي ۽ مارٽينڪن محب وطن، وڪيل، ڊاڪٽر، واپاري ۽ شاگرد هئا.اهي پنهنجن معاملن ۾ مصروف رهيا ۽ اخبار کي گهٽو وقت نہ ڏئي سگهيا. هر ماڻهو هڪ آرٽيڪل ۽ ڪجهہ پئسا ڏئي ٿي سگهيو. هن کي اخبار هلائڻ لاءِ چونڊيو ويو.انهي ڪري هو هڪ ئي وقت ڊائريڪٽر، ليڪڪ، ايڊيٽر، سب ايڊيٽر، خزانچي هو. ھو پبليشر ۽ Liaison Officer رهيو. ”لي پيريا“ پهرين ننڍن دڪانن تي وڪي وئي ۽ چڱي ريت نہ وڪاڻي چاڪاڻ تہ پيرس ۾ ڪافي اخبارون هيون. تنهن ڪري هو عام گڏجاڻين ۾ اخبارون ورهائيندو هو ۽ چوندو هو دوستو! ”لي پيريا مفت آهي. تڏهن بہ آئون توهانکي

ساراهيندس جيڪڏهن توهين مهرباني ڪري ڪا مدد ڪندا.هڪ سينٽ، هڪ فرنيڪ ڪجهه به هر هڪ سينٽ مدد ڪندو.“

فرينچ خاص ڪري وچون طبقو ۽ غريب طبقو سخي هئا ۽ ائين هن خرچ ادا ڪرڻ لاءِ ڪافي پئسا گڏ ڪري ورتا. ”لي پيريا“ جو شايع ٿيڻ بينڪين لاءِ وڏي ڪاميابي هئي ۽ انهيءَ تي جلد ئي ڪالونين ۾ پابندي لڳائي وئي پر گيون هار نہ مڃي. ڪجهه سيلر هئا، جن سرڪيوليشن جو خيال رکيو ۽ تنهن ڪانپوءِ ڪجهه ٻيا ڳجها طريقا بہ هئا.اهي ويٽنامي جيڪي پئرس ۾ رهندا هئا،سي اخبار لاءِ لڪل نموني پئسا موڪليندا هئا.جيتوڻيڪ انهن مان گهٽائي اڻ پڙهيل هئي. پئرس ۾ موجود ويٽنامي شاگردن جي گهٽائي ”لي پيريا“ ۽ گيون ڪان ڊنل هئي.جيڪو انهن لاءِ هڪ جهنگلي جانور هو.انهن هن کي يا اخبار کي ناپسند نٿي ڪيو ۽ گهٽائي لڪي پڙهندا هئا پر انهن جي رويي جو اصل ڪارڻ، انهي ۾ ملوث ٿيڻ جو ڊپ هو.بين الاقوامي يونين جي اعلان ۽ ”لي پيريا“ جي شايع ٿيڻ ڪانپوءِ بينڪي شاگرد پوليس پاران چيڪ ڪيا ويندا هئا. هڪ ڏينهن باءِ ڪنگ چيو جو پٽ (باءِ ڪنگ چيو ويٽنام جي مشهور شخصيت جنهن فرينچ جي مدد ڪئي.) ”لي پيريا“ جي آفيس ويو ۽ پنج فرينڪ ميز تي رکندي چيائين ”اخبار لاءِ“ ۽ ائين پڇي ويو.جيئن ڪو ڇن سندس پيڇو ڪندو هجي. ڪالونين ۾ خاص ڪري اندو- چائنا ۾ جيڪي انهيءَ کي پڙهندا هئا.اهي گرفتار ٿي ويندا هئا.انهن تڪليفن باوجود اخبار لاڳيتو ترقي ڪندي رهي.اها مظلوم ملڪن لاءِ تازي هوا جو جهوتو هئي.گيون شوشلسٽ پارٽي جو ميمبر ٿيو.هُو پهريون ويٽنامي هو جيڪو فرينچ سياسي پارٽي ۾ شامل ٿيو هو.سوشلسٽ پارٽي ڏانهن ويجهڙائي جي سبب بابت هن ٻڌايو ”اها ئي اهڙي تنظيم آهي فرانس ۾ جيڪا منهنجي ملڪ جو بچاءُ ڪري ٿي. اها ئي فقط اهڙي پارٽي آهي جيڪا فرينچ انقلاب جو اعلىٰ نظريو رکي ٿي. آزادي، برابري، اتحاد.“

انهيءَ وقت سوشلسٽ پارٽي جو هر ميمبر ٻي بين الاقوامي ۾ رهجي ويل سوال تي بحث ڪندو هو يا ٽين بين الاقوامي منعقد ڪرائڻ يا ٻين کي منظم ڪرڻ جو ذڪر ٿيندو هو. شام جو ۽ گڏجاڻي ٿيڻ ڪان پهرين بحث ٿيندا هئا.ڪي تہ سمورا ڪتنب گڏجاڻي ۾ شامل ٿي بحث ۾ حصو وٺندا هئا.عورتون بہ مردن جيان جوش ۾ هونديون هيون.اڪثر ڪري پيءُ پٽن سان اتفاق نہ ڪندا هئا ۽ مڙس زالن سان.انهي ۾ هن گهٽو ڪجهه ٻڌو ۽ پر گهٽي ياڳي سمجهي نہ سگهيو.چاڪاڻ تہ گهڻن لفظن جو ورجائو هو.مثال طور: سرمائيداري، پرولتاري سوشلزم، دوڪي، يوٽوپيا، سينٽ سون، فوريئر، مارڪس، انارڪزم، رفارمزم، ٿيسز ۽ اينٽي ٿيسز آزاديءَ، اجتماعيت، ڪميونزم، داخليت، خارجيت وغيره شامل هئا.سوشلسٽ

اخبارون مختلف موقف سان پريل هونديون هيون.پروفيسر مارسل ڪيچن، وائلنٽ، ڪورٽيئر ۽ بين ڪيترن ئي لاهيومينٽي ۾ اهو اظهار ڪيو ته اهي بين الاقوامي ۾ شريڪ ٿيڻ چاهين ٿا. ٻي بين الاقوامي کان پوءِ واري بين الاقوامي ۾ ويهڻ بابت موقف ”فرينڊ آف لا پيپل“ ۾ ڇپيا. ليون ۽ فاري جا موقف ”لي پيپل“ ۾ ڇپيا. ٻيون ڪيتريون ئي وضاحتون ۽ بحث هئا.جنهن ڪيس متي ۾ سور ڪري ڇڏيو، ڇاڪاڻ ته واقعي به انهن کي سمجهڻ هن لاءِ ڏکيو هو.هڪ ڏينهن هن چيو ته ”پيارا دوستو! توهين سيئي سوشلسٽ آهيو اها سٺي ڳالهه آهي. توهين سڀ پورهيت طبقي جي آزاديءَ چاهيو ٿا يا نه؟ تمام سنو.انهي ڪري ٻي يا ٽين بين الاقوامي ساڳي ڳالهه آهي. چاهي سوشلزم لاءِ نه پيا وڙهڻ ۽ توهين ضرور ٻڌي ۾ هجو.توهين گهڻو بحث ڇو ٿا ڪريو؟جڏهن ته توهين بحث پيا ڪريو ته هتي اسان جا وطن واسي ويٽنام ۾ تڪليف ۾ آهن“ هر هڪ مرڪيو پر ڪو به ڪليو نه، ڇاڪاڻ ته هو معصوم هو. هڪ سهٽي فوجي ڇوڪريءَ جيڪا درزي هئي سندس نالو روز هو. تنهن چيس ”ڪامريڊ گيون توهان کي سمجهائڻ ڏکيو آهي.ڇاڪاڻ ته توهان نوان آهيو، پر مون کي پڪ آهي ته توهان پوءِ سمجهي ويندو. انهي ڪري اسان گهڻو بحث ڪيو اهو مستقبل ۾ پورهيت طبقي لاءِ ضروري آهي.“

هر ڳالهه جو چيهه هوندو آهي ۽ اهو بحث تي به لاڳو ڪري سگهجي ٿو.گيون کي ڪيترن ئي ماڻهن جي حمايت حاصل هئي. ڇاڪاڻ ته ڪالونين مان هو اڪيلو نمائندو هو ۽ اهو پڻ پهريون پيرو هو جو ويٽنامي فوجين فرينچ سياسي پارٽي جي ڪانگريس ۾ حصو ورتو.هڪ صحافي هن جو فوٽو مارننگ پوسٽ ۾ شايع ڪيو.ٻئي ڏينهن ڳجهي پوليس هن کي گرفتار ڪرڻ چاهيو.سوشلسٽ ڊپٽين انهي ۾ مداخلت ڪئي ۽ پوليس کي ڪانگريس واري ڪمري ۾ گهڙڻ نه ڏنو هن اها گڏجاڻي آرام سان ڪئي.ڪانگريس ڪافي ڏينهن هلي. ڊيلي ڪميٽيون ناهيون ويون.ليون بلوم، براڪي اي آندري برٽن، چارلس لوسي وغيره جهڙن عظيم مقررن تقريرون ڪيون.گيون ويٽنام جي بينڪي سوال جي حوالي سان ڪو به موقعو نه وڃايو.نيٺ ووٽ ٿيا ته ٽين بين الاقوامي ۾ شامل ٿجي يا ٻي ۾ ئي ترسجي.اقليت جي اڳواڻي ليون بلوم ڪئي، ۽ ٻي بين الاقوامي لاءِ ووٽ ڪيو.گهڻائي جي اڳواڻي ڪيچن ڪئي، ۽ ٽين بين الاقوامي جي منظوري ڪرايائين. گيون به ٽين لاءِ ووٽ ڏنو.ڪانگريس جي سيڪريٽري روز اڃرج مان گيون کان پڇيو ”ڪامريڊ هاڻ توهان کي خبر پئي يا نه ته اسان اهو سوال پئرس ۾ ايترو بحث هيٺ ڇو آندو؟“

”نه چڱي ريت نه پئي“

”تہ پوءِ توهان ٽين بين الاقوامي لاءِ ووٽ ڇو ڪيو؟“
”تمام سادي ڳالھ آهي. مون کي خبر ناهي تہ حڪمتِ عملي، پرولتاري ٽيڪنيڪ يا ٻيا نقطا جن لاءِ اوهان ڳالهايو، پوءِ مون کي هڪ شيءَ سمجهہ ۾ آئي تہ ٽين بين الاقوامي ٻينڪي سوال ڏانهن خاص ڌيان ٿي ڏئي. ٽين بين الاقوامي ۾ سوال ٿيو تہ مظلوم ماڻهن جي آزاديءَ واپس ملڻ ۾ مدد ٿيندي. جڏهن ٻي بين الاقوامي ڪالونين جي قسمت بابت ڪو بہ فيصلو نہ ڪيو. انهي ڪري مون ٽين لاءِ ووٽ ڏنو. منهنجي وطن واسين ۽ ملڪ لاءِ آزاديءَ بس اهو ئي ٿو چاهيان. بس اهو ئي مون سمجهيو آهي. توڻ اتفاق ڪرين يا نہ؟“
روز اتفاق ڪيو ۽ مرڪندي چيو ”ڪامريڊ تو ڪجهہ ترقي ڪئي آهي“.
انهي تاريخ کان پوءِ سوشلسٽ پارٽي ٽٽي پئي. گھڻا ئي فرينچ ڪميونسٽ پارٽي ناهي ۽ ٽين انٽرنيشل سان شامل ٿي ۽ اقليت ساڳي نالي سوشلسٽ پارٽي سان ٻي انٽرنيشنل ۾ رهي.انهي ڪانپوءِ انڊو- چائنا ۾ فرينچ بينڪين نئون لفظ متعارف ڪرايو.انهن سيني ويٽنامي وطن واسين ڪيس ”مقامي گيون آءِ ڪيوڪ“ سڏيو.ڪانگريس ٽوئر ختم ٿيو.گيون آزاديءَ، ڳڏجاڻي ۽ ”لي پيريا“ پنهنجي پراڻي ڏندي فوٽو گرافي سان وڃي لڳو.بينڪين هن کي قيد ڪرڻ ٿي چاهيو يا هن کي ٻاهر ڪڍڻ ٿي چاهيو. چاڪاڻ تہ هن جون سرگرميون هنن کي چڙ ڏياريندڀون هيون.پر اهي عوام کان ڊنل هئا.گيون سوشلسٽ پارٽي جي وڪيلن ۽ ڊپٽين کي تقريبًا سڃاڻيندو هو. اهي هن جو بچاءُ ڪرڻ لاءِ تيار هئا. ٻيو تہ هن ڪو غلط ڪم ڪونہ ڪيو هو. فرانس ۾ پنهنجي ملڪ جو دفاع ڪرڻ ۽ بينڪين جي ڏوهن جي مذمت ڪرڻ غيرقانوني نہ هو.انڊو چائنا ۾ انهي جي وڏي سزا هئي.ڪيترن ئي محب وطن ويٽنامين کي گيون جي سرگرمين گهٽ اهم سرگرمين جي ڪري سزا ڏني وئي.جيتوڻيڪ اهو خطرناڪ هو پر هن ويٽنام واپس وڃڻ ٿي چاهيو. هاڻ هن ڪنهن قدر تنظيم ۽ پرچار جي باري ۾ سمجهي ورتو هو. ائين ئي لڳو ڄڻ هن ڏينهن رات پنهنجي ملڪ لاءِ خواب ڏٺو ۽ انهي لاءِ سوچيائين.اڪثر ڪري ڇنڇر تي منجهند جو سينيگالي، مراڪشي، الجزائري ۽ ماداگاسي ڪامريڊ ”لي پيريا“ جي آفيس وڃي ايندڙ هفتي جا مضمون بحث هيٺ آڻيندا هئا.هڪ ڇنڇر آفيس بند هئي. هنن گھنٽي وڃائي،ڪنهن بہ جواب نہ ڏنو ۽ هنن چيو ”تہ جيڪڏهن گيون بيمار هجي ها تہ اسان کي ٻڌائي ها“
”يا هو جهلجي پيو هو“
”ناممڪن! اهي پئرس ۾ ائين ڪرڻ جي همت نٿا ڪري سگهن“.
”شايد هن کي ڪو ٻيو ڪم ڪار هجي“

”تنهن هوندي بہ ڪيس ڪو نياپو ڇڏڻ گهرجي ها. جيئن هو سدائين ڪندو آهي.“
”ڪجهہ دير انتظار تا ڪريون“
”اهو غير ضروري آهي، پاڻ مسٽر ”بي“ وٽ تا هلون پوءِ وري هتي ايندا سين.“ مسٽر ”بي“ وڪيل هو. گيون انهي سان ملڻ ويندو هو ۽ هن جي زال گيون کي پاڻ جيان سمجهندي هئي.گيون انهن جي ٻنهي ٻارن کي تمام گهڻو پيائيندو هو. جنهن ۾ هڪ انن سالن جي ڇوڪريءَ ۽ چار سالن جو ڇوڪرو هو ۽ اهي هن جي تمام گهڻو ويجهو هئا.سيئي ڪامريڊ مسٽر بي ۽ انهي جي ڪٽنب سان مليا.بي ۽ سندس گهر واري اداس پئي لڳا ۽ انهن جا ٻار روئي رهيا هئا.
”ڪهڙو مسئلو آهي؟“ هنن مسٽر بي کان پڇيو.
بي جي گهر واري پنهنجا لڙڪ اگهيا ۽ ميز تي رکيل هڪ لکٽي ڏانهن اشارو ڪيو ۽ چيائين“ پڙهو ۽ توهين ڏسو.“ اهي ميز ڏانهن وڌيا. مراڪش جي ڊاڪٽر خط ڏنو ۽ چيائين، گيون جو خط آهي. مون کي سندس اکرن جي خبر آهي. هن زور سان پڙهيو ۽ بين ڏيان سان ٻڌو.
پيارا دوستو!
”پاڻ گهڻي وقت کان گڏ ڪم ڪري رهيا آهيون.جيتوڻيڪ اسين مختلف نسلن، ملڪن، مذهبن جا ماڻهو آهيون. اسين پاڻ ۾ هڪ ئي ڪٽنب جا پيٽ پاڻ آهيون ۽ اسان گڏجي ساڳي بدقسمتي کي منهن ڏنوسين.اها آهي سامراج جي بربريت.اسين هڪ ئي مقصد لاءِ ڪم پيا ڪريون.اهو آهي پنهنجي ماڻهن جي آزاديءَ پنهنجن ملڪن جي آزاديءَ حاصل ڪرڻ.اسين پنهنجي جدوجهد ۾ اڪيلا ڪونہ آهيون.چاڪاڻ تہ پاڻ کي پنهنجن سيني ماڻهن جي حمايت حاصل آهي.جنهن ۾ جمهوريت پسند فرينچ ۽ مخلص فرينچ اسان سان آهن. اسان جا عام ڪم انٽر ڪالونيل يونين ۽ ”لي پيريا“ تمام سنا رهيا. فرانس ۽ مخلص فرينچ جي مهرباني جو انهن واضح سمجهي ورتو تہ ڪالونين ۾ ڇا پيو ٿئي.فرانس هاڻي انهيءَ حقيقت کان سُجاڻ ٿي چڪو آهي تہ بينڪي ڏوهہ ڪري فرانس جو مان خراب ڪري رهيا آهن.اسان جي ڪم ماڻهن کي سجاڳ ڪيو آهي.ساڳي وقت اسان جي ماڻهن اهو بہ محسوس ڪيو آهي تہ هڪ آزاد، برابري وارو فرانس بہ آهي. اسان کي اڃا بہ بهتر ڪم ڪرڻ گهرجي.
پاڻ ڇا ڪريون؟
اسين اهو سوال پنهنجو پاڻ ئتا ڪري سگهون. اهو هر ملڪ جي مخصوص حالت تي دارومدار رکي ٿو. منهنجي لاءِ تہ جواب واضح آهي. وطن واپس وڃان. ماڻهن سان ڪم ڪريان، انهن کي شعور ڏيان، منظم ڪريان،گڏ ڪريان،تربيت ڏيان،انهن

جي آزاديءَ واري جدوجهد ۾ سندن مدد ڪريان.شايد اوهان مان ڪجهه ائين ڪندا ۽ ڪري سگهندا.پيا اسان جو موجوده ڪم جاري رکندا.جنهن ۾ انٽر ڪالونيل يونين کي قائم رکڻ ۽ اخبار ۾ واڌارو آڻڻ شامل آهي.

پيارا دوستو!

آئون اوهان کان موڪلايان ٿو. آئون اوهان کان پري رهندس پر منهنجي دل سدائين اوهان سان گڏ هوندي. مهرباني ڪري مون کي معاف ڪجو آئون اوهان کان موڪلائي ڪو نه سگهيس.توهان کي ته خبر آهي. منهنجي سخت جاسوسي ڪئي وئي. جڏهن هي خط اوهان تائين پهچندو.توهان جو گيون چوويهه ڪلاڪن ۾ فرانس ڇڏي چڪو هوندو.منهنجو ساٿي دائي اخبار آفيس جي چابي بي کي ڏئي ڇڏيندو.ڪيتريون ئي اخبارون پنهنجي ليگ ۽ اخبار جا دستاويز ۽ گڏوگڏ انهي جا فنڊ واپس ڏيندو.مون سال جي آخر تائين آفيس جي مسواڙ ڏئي ڇڏي آهي.ڇپائي جو خرچ به ڏئي ڇڏيو آهي.اسان ڏانهن ڪنهن جي پائي به ناهي، لائبريري جا ڪتاب ساڃي پاسي واري خاني ۾ آهن.سڀ اوڌارا ڪتاب انهي ۾ آهن.سواءِ انهن جي جيڪي ميمبرن کي موڪلن واري ڏينهن ۾ ڏنا هئا.ائين چئجي ته منهنجي وڃڻ کان اڳ هر شيءِ بهتر ترتيب ۾ آهي.آئون اوهان ڏانهن لکندس پر واعدو نٿو ڪريان. ڇاڪاڻ ته ُڳجهي نموني جڏهن توهان ڪم ڪندا هجو ته رابطو ڪرڻ ڏکيو آهي. پلي آئون اوهان ڏانهن لکان يا نه پر پڪ ڄاڻو ته آئون تمام گهڻو اوهان جي ويجهو هوندس.مهرباني ڪري منهنجي ڪري پنهنجن فرينچ دوستن سان هٿ ملائجو.

هاڻ ڪجهه لفظ منهنجي پائٽي ۽ پائٽيءَ لاءِ توهين مون سان گهڻو پيار ڪيو ۽ آئون اوهان سان گهڻو پيار ڪريان.اهو سچ آهي نه!؟ آئون پنهنجن نوجوان دوستن کي ويٽنام ۾ ٻڌائيندس ته توهين سنا آهيو.آئون اوهان پاران انهن سان هٿ ملائيندس، شايد ڊگهي عرصي تائين توهين چاچي گيون کي ڏسي نه سگهيو.توهين منهنجن ٽنگن ۽ پني تي چڙهي نه سگهندا جيئن چڙهندا هئا.مون کي پنهنجي ايلس ۽ پال کي ڏسڻ ۾ گهڻو وقت لڳندو.جڏهن پاڻ ملنداسين ته شايد آئون پوڙهو ٿي چڪو هوندس ۽ توهين ماءُ پيءُ جيان وڏا ٿي چڪا هوندا.آئون اوهان کي سدائين ياد رکندس.توهين سدائين منهنجا پيارا ايلس ۽ پال رهندا.پنهنجو پاڻ کي چڱو رکجو. سبق چڱي ريت ياد ڪجو، پنهنجي ماءُ پيءُ جا فرمانبردار رهجو، پنهنجي ڪتي ماريس کي نه مارجو.جڏهن اوهين وڏا ٿيو ته پنهنجي ماءُ پيءُ، چاچي گيون ۽ بين وانگر پنهنجي ملڪ لاءِ وڙهجو.منهنجا پائٽا پائٽي، منهنجي پاران ٻنهي کي پيار پري چمي ۽ ماءُ کي به منهنجي پاران چمي ڏجو."

چاچو گيون.
ڊاڪٽر آر پڙهڻ بند ڪيو. سيني بنا ڪچڻ جي هڪٻئي ڏانهن نهاريو. ننڍڙي پال مانار کي ختم ڪيو.
”امان چاچو گيون ڪيڏانهن ويو آهي؟ اهو ڪڏهن ايندو امان؟“ ايلس پڇيو.
”اهو تڏهن واپس ايندو جڏهن سندس ملڪ آزاد ٿيندو.“ بي جي گهر واري انهن کي جواب ڏنو.

گيون پنهنجي ملڪ اچڻ جو فيصلو ڪيو، تہ جيئن ماڻهن سان ڪم ڪري ۽ انهن کي قومي آزاديءَ واري جدوجهد لاءِ منظم ڪري تربيت ڏئي سگهي. هو پهرين 1925ع ۾ چين ويو، جتي هن انقلابي ويٽنامين کي تربيت ڏني ۽ منظم ڪيو.

هاڻ چين ۾ گيون پنهنجي گذر سفر لاءِ سگريٽ ۽ اخبارون وڪڻڻ شروع ڪيون. جڏهن هُو پهريون پيرو آيو تہ هن ڪينٽين ۾ تيل هڪ افيئر بابت ٻڌو.ڪجهہ ڏينهن اڳ فانم هانگ ٿائي مرلن اندو- چائنا جي گورنر تي بم حملو ڪيو، جڏهن هو ڪينٽين ۾ بين بين الاقوامي Concession Shamean جو دورو ڪري رهيو هو. مرلن تہ بچي ويو پر فانم هانگ ٿائي کي پرل درياھ ۾ ٻڏڻو پيو.
هونئن تہ اهو فقط هڪ واقعو هو پر اهو ويٽنام جي قومي جدوجهد جي شروعات جو اعلان هو.جيئن ڪوئل بهار اچڻ جو ٻڌائيندي آهي.
پهرين عالمي جنگ جي خاتمي کان پوءِ فرينچ بينڪين اندو- چائنا ۾ ظلم تيز ڪري ڇڏيا. دوکي بازيءَ جو منصوبو تمام خيال سان البرٽ سارئٽ پنهنجي ڪتاب ”ڪالونيل ايڪسپلائيٽيشن“ ۾ بيان ڪيو آهي.ٽيڪس وڌي ويا،فرينچ حڪومت اهڙي پاليسي اختيار ڪئي جو مقامي ماڻهو بُک مرڻ لڳا. ويٽنامي سرمائيدار ۽ بورجوا طبقو بينڪي سرمائيدار جي ظلم هيٺ هو. هڪ نئون پورهيت طبقو ابريو. 1862ع کان ڪورٽ آرميءَ جون رائيفلون فرينچ بندوقن جو مقابلو ڪرڻ لڳيون ۽ اها جدوجهد ختم نہ ٿي. 1883ع ۾ اها فان ڊن فنگ جي سرواڻيءَ ۾ جاري رهي. 1893ع ۾ هائونگ هوئا ٿام، 1915ع ۾ لوئنگ گوڪ ڪيون ۽ ٻين ڪيترن ئي انقلابين جي اڳواڻيءَ ۾ هلندي رهي.
پهرين عالمي جنگ کان پوءِ ڪجهہ مانار هئي، پر ٿاٽ فان هانگ ٿاءِ جي بم جدوجهد جي باھ کي تازو ڪري ڇڏيو هو.چين ڪيترن ئي جنگجوئن پاران ورهائجي چڪو هو، جن کي سامراجين جي مدد حاصل هئي، پر چيني ماڻهن جي حب الوطني جاڳي چڪي هئي. ڊاڪٽر سن يتسن جو سڏ پڪڙيو ۽ هڪ وڏي عوامي تحريڪ شروع ٿي. پهرين اها جاپانين سان ويڙھ هئي، جنهن چين ۾ هر طبقي کي پاڻ ۾ گڏي ڇڏيو.پوءِ شنگهائيءَ ۾ پورهيتن پاران انگريزن جو بائيڪاٽ ڪيو ويو.تنهن کان پوءِ Punitive Expeditionary فوج اتر ۾ چين کي متحد ڪرڻ لاءِ جاپان سان وڙهي، جنهن جي اڳواڻي ڊاڪٽر سن يتسن ۽ سندس ڪامريڊن ڪئي.ڊاڪٽر سن يتسن جا ٽي اصول هئا:

قومي آزادي
جمهوري حق
عوام جو روزگار
پڙهڻ ۽ پنهنجي لاءِ ڪمائڻ سان گڏوگڏ گيون پنهنجي ملڪ لاءِ ڪم ڪرڻ جاري رکيو. هن چين ۾ رهندڙ ويٽنامين کي منظم ڪيو ۽ انقلابي ويٽنامي نوجوان تيار ڪيائين.هن انهيءَ جي پرچار جي سلسلي ۾ ”نوجوان“ اخبار بہ ڪڍي.
ليو ٽرانگ ڪاءِ جي مدد سان هن ايشيا ۾ مظلوم ماڻهن جي ليگ ناهي، جنهن ۾ ويٽنامي، ڪوريائي، انڊونيشيائي وغيره شامل هئا. اها ليگ ڪنهن قدر انٽر ڪالونيل يونين جهڙي هئي جيڪا هن پيرس ۾ ناهي هئي.
چيني ڪميونسٽ پارٽيءَ جي سهڪار سان يتسن جي انقلابي فوج ڪاميابين مٿان ڪاميابيون حاصل ڪندي رهي ۽ فوجي آهستي آهستي شڪست ڪائيندا رهيا.ڪجھ ئي عرصي ۾ ڪومنتانگ طاقت اڏ ڪان مٿي چين ۾ ڦهلجي وئي.انقلابي ويٽنامي نوجوان تحريڪ ويٽنام پهچي چڪي هئي.
جڏهن گيون جا دستاويز ۽ اخبارون ڳجهي طريقي سان انڊو- چائنا ۾ پکڙجي رهيا هئا تہ بينڪين انهن کي دٻائڻ لاءِ تمام گهٽو گوڙ ڪيو.اهو گيون جي ڪم لاءِ پلوڙ موقعو هو تہ هو ماڻهن جو ڌيان ڇڪائي سگهي ۽ انقلابي لکٽين کي پڙهڻ جي سندن ٻک ختم ڪري سگهي.
بيو اِهو تہ فرانسيسين هڪ غلطي ڪئي.انهن پوڙهي محبِ وطن فان بوئي چائو کي گرفتار ڪيو، جيڪو ان وقت چين ۾ هو ۽ انهيءَ کي هنن موت جي سزا ڏيڻ چاهي. سمورو ويٽنامي عوام انهيءَ خلاف اٿي بيٺو ۽ هن کي آزاد ڪرڻ جي گهر ڪئي. انهيءَ کان اڳ ايڏي وڏي مشهور تحريڪ نہ هلي هئي ۽ انهيءَ گيون کي حب الوطني پکيڙڻ لاءِ سٺو موقعو ڏنو.
ويٽنامي ماڻهن کي سبق سيکارڻ لاءِ فرينچ بينڪين هڪ سوشلسٽ اليگزينڊر ورني کي انڊو-چائنا جو گورنر مقرر ڪيو. شروع ۾ ويٽنامي عوام ۽ خاص ڪري نوجوان وڏي جوش ۾ هئا، پر شروع ۾ ئي ورني هڪ سخت انتقامي پاليسي اختيار ڪئي. ويٽنامي ماڻهن جلدي انهيءَ ڳالھ کي سمجهي ورتو ۽ ٻهي گيون جي سڏ کي موت ڏيڻ لڳا، جنهن ۾ هن چيو تہ، ”پنهنجو پاڻ کي آزاد ڪرائڻ لاءِ پاڻ تي ڀاڙيو.“ جهونو محبِ وطن فان چوٽرن فرانس مان واپس آيو ۽ ٻئي سال گذاري ويو. اتر کان ڏکڻ تائين ماڻهن هڪ وڏي جنازي کي منظم ڪيو. فرينچ اختيارين مداخلت ڪري. سڄي معاملي کي بگاڙي ڇڏيو ۽ نوجوانن ۽ شاگردن کي گرفتار

ڪري ورتو جيڪي سرگرم هئا.انهن عملن هڪ پيرو وري گيون ۾ انقلابي نوجوانن ۾ حب الوطني پيري ڇڏي.
گيون تربيت جا ڪورس ڪرائڻ لڳو.ويٽنامي نوجوانن جي گهڻائي شاگرد لڏو هو، جن ڳجهي نموني ملڪ ڇڏي انقلابي نظرين ۽ ڳجهين سرگرمين جو مطالعو ڪيو. پنهنجي تربيت کان پوءِ اهي گهر آيا ۽ قومي آزادي جي مشهور تنظيم جي نظرين جي پرچار ڪيائون.

1927ع ۾ ڪومنتانگ اختيارين پنهنجي انقلاب مخالف سرگرمين کي شروع ڪيو. هنن گيون کي گرفتار ڪرڻ ٿي چاهيو. هو سيام نڪري چڪو هو.

سيام ۾ مينم درياهہ تي ويٽنامي قومپرستن جو ميڙ هوءُ اهي هاري، ڪي ننڍا واپاري، ڪجهہ چانور ۽ پٽاٽا پوڪيندڙ هئا ۽ ڪي وري ماچيس، ڪپڙا ۽ دوائون وڪڻندڙ هئا.اتي سيامين ۽ ويٽنامي ٻارن ڪي پڙهائڻ لاءِ اسڪول کوليو ويو.اتي ٻارن لاءِ اسڪول ۾ پٽ تي سيامي جي تصوير هئي ۽ هيٺ فان هانگ ٿاءِ جي تصوير هئي.اهي ويٽنامي محبِ وطن هئا. انهن کي نوجوان انقلابي ويٽنامين لاءِ احترام هو، جن پنهنجي ديس لاءِ قرباني ڏني هئي.

روزانو شام جو اهي اسڪول ۾ گڏ ٿيندا هئا. مرد، عورتون ۽ ٻار هڪ دائري ۾ ويهندا هئا ۽ انهن لاءِ اخبار مان مضمون يا ڪتاب مان ڪجهہ پنا هلڪي ۽ چٽي آواز ۾ پڙهيا ويندا هئا، جنهن کي هرهڪ ماٺ تي ٻڌندو هو.پڙهڻ کان پوءِ انهن کان پڇيو ويندو هو تہ انهن جيڪي ڪجهہ ٻڌو،اهو چٽو ٿيو يا نہ.. گڏجاڻيءَ کان پوءِ اهي قومي گيت ڳائيندا هئا ۽ جهونا ماڻهو گوريلا جنگ جون ڪهاڻيون ٻڌائيندا هئا.اهي حمايتي هئا جيڪي فان ڊِن فنگ ۽ هانگ هئا تام جي اڳواڻيءَ ۾ فرينچن سان وڙهيا ۽ اهي سيام هليا تہ جيئن فرينچ اختيارين جي جبر کان بچي سگهن.

جيڪو لڌو اخبار يا ڪتاب انهن لاءِ پڙهندو هو، تنهن کان پوءِ اهو ننڍو ٿيلهو ڪلهي تي رکي هڪ مسافر واپاري جيان نڪري ويندو هو. هو انهن جاين تي ويو، جتي ويٽنامي قوم پسند رهي انهن ۾ انقلابي شعور پکيڙيندا هئا ۽ انهن کي منظم ڪندا هئا.

سيامي تمام غريب، پر اعلىٰ ماڻهو هئا.هڪ مخصوص عمر تائين ڪجهہ مهينن لاءِ انهن کي مراقبو ڪرڻو پوندو هو، تنهن ڪري سيام ۾ سوين پادري هئا،جن کي ماڻهو ماني کارائيندا هئا ۽ سندن عزت ڪندا هئا. اهي فقط ڏينهن ۾ هڪ ڀيرو ٻارنهن وڳي ماني کائيندا هئا. عورتون پادرين لاءِ چانور ڪٽي وينديون هيون ۽ اهي بنا مهرباني جي ئي کائي ڇڏيندا هئا.جيڪي انهن لاءِ چانور ڪٽي ايندا هئا، اهي خوش ٿيندا هئا، ڇاڪاڻ تہ انهن جو اهو عقيدو هو تہ جيترو توهان وڌيڪ ماڻهن کي ڏيندا، اوترو توهان کي نيڪي ملندي.

گيون کي ۽ سندس لڌي کي انهيءَ عمل جي خبر هئي.هن جا دوست پادري ٿيا، سفر ڪيائون ۽ مانيءَ لاءِ کي بہ پئسا نہ ڏنائون.هر هلائڻ کان وٺي هڪ سيلر جو

ڪم ڪرڻ ڪان سواءِ گيون ڪي پنهنجو ڪم پاڻ ڪرڻو پوندو هو ۽ دوستن ڪي منظم ڪرڻو پوندو هو.“ويٽنام ايسوسيئيشن آف ميوچئل اسسٽنٽ“ ناهي وئي.“هيومنٽي“ نالي هفتيوار اخبار شايع ڪئي وئي.گيون اتر ڪان پنهنجا انقلابي خيال پنهنجي ملڪ ۾ آندا. هاڻ هن سيام ۾ ڪم ڪيو.

هن جي سرگرمين کي نظرانداز نہ ڪيو ويو.جتي ڪٿي بہ ويٽنامي هئا، هن انهن لاءِ اسڪول جو بندوبست ڪيو.جتي جتي اسڪول هئا، اتي والدين خبرون ۽ ڪيترائي موضوع بحث هيٺ آڻڻ لاءِ گڏ ٿيندا هئا.جوا کيڏڻ ۽ جهيڙو ڪرڻ گهٽجي رهيو هو. ماڻهو ڪم ۾ هڪٻئي جي مدد ڪندا هئا ۽ ٻار سٺو ورتاءُ ڪرڻ لڳا.تعليم آهستي آهستي وڌڻ لڳي. سيام ۾ ويٽنامين لاءِ اِها وڏي تبديلي هئي.

پهرين تہ فرينچ اختيارين اندازو لڳايو ۽ پوءِ انهن کي خبر پئي تہ گيون ضرور علائقي ۾ ڪٿي نہ ڪٿي هوندو، پر پڪ سان خبر نہ هُئين تہ ڪٿي هوندو. هنن کيس ڳولڻ لاءِ ڳجها ايجنٽ موڪليا، پر هڪ چڱي همراهہ کين خطري کان آگاهہ ڪري ڇڏيو.

اڪثر ڪري ذري گهٽ ڳجهي پوليس پاران پيڇو ڪيو ويندو هو.هن پاڻ کي پگوڊا ۾ لڪائي ڇڏيو. پنهنجا وار، پنهنجو ويس مٽائڻ لاءِ ننڊا ڪري ڇڏيائين ۽ پنهنجون سياسي سرگرميون جاري رکيائين.

ميڪانگ جي ساجي ڪناري تي ڪافي ويٽنامي آباد هئا. فرينچ اختيارين انهن کي وڏي ڌيان سان ٿي ڏٺو ۽ انهن جي سرگرمين جي جاسوسي ڪرڻ لاءِ ڳجهي پوليس موڪليائون. جڏهن انهن محبِ وطن ويٽنامين جي نشاندهي ٿي ڪئي تہ سيامي اختيارين کي چيائون تي تہ اها کين گرفتار ڪري. سيامي ويٽنامين لاءِ چڱا هئا، پر ڪنهن مهل انهن کي ڪنهن ڏچي کان بچڻ لاءِ سندن مرضيءَ خلاف ڪارروائي ڪرڻي پوندي هئي.انهن گرفتارين ڪجهہ نتيجا بہ ڏنا. هڪ ڏينهن ڳجهي پوليس هڪ همراهہ جو پيڇو ڪندي آئي ۽ هو هڪ ويٽنامي جي گهر ۾ گهڙي ويو. اُتي هڪ 9 سالن جي ٻار کان سواءِ ڪير بہ نہ هو. پوليس بہ جلدي اچي پهتي. ٻارڙي جلديءَ ۾ کيس(هوچي منهہ کي) پراڻي ٽوپي ۽ لٺ ڏيندي ۽ تمام فطري انداز ۾ چيو، ”دير ٿي وئي آهي. تون مينهون ڳولڻ ڪونہ ويو آهين. امان ڪاوڙ ڪندي“.

هن ٽوپي پاتي، لٺ کنيائين ۽ پنهنجي ڪلهي تي برساتي ڪوٽ رکي پوليس وارن جي سامهون ئي ٻاهر نڪري ويو، جيڪي کيس گهر ۾ ڳولي رهيا هئا.

پوءِ ٻار کان پڇيائون، ”تون انهيءَ همراهہ کي سڃاڻين؟“

”نہ، مون کي خبر ناهي. پر هو انهيءَ چاچي جهڙو تہ لڳي جيڪو اڪثر مون کي راڳ سيکارڻ لاءِ هتي ايندو آهي“.

”تو هن کي مينهون ڳولڻ لاءِ ٻاهر ڇو موڪليو؟“
”مون کي خبر نہ هئي. مون کي ڊپ هو تہ شايد جيڪڏهن هو رڌڻي ۾ رهيو تہ جهلجي پوندو.“
عام طور تي ويٽنامي سيام ۾ سدائين ٻڌيءَ ۾ هوندا هئا ۽ انهن جي قانونن جو احترام ڪندا هئا.تنهن ڪري ئي سيامي ڪين پسند ڪندا هئا.

1930ع ۾ گيون هانگ ڪانگ ويو، جتي هن ويٽنام جي ڪيترين ئي سياسي پارٽين سان گڏجاڻيون ڪيون، جتي هن فرينچ سامراج خلاف گڏيل جلوجهد ۾ هڪ ٿيڻ جو فيصلو ڪيو. هو هانگ ڪانگ اختيارين پاران گرفتار ڪيو ويو.

چيني اخبارن ۾ هن جي گرفتاريءَ بابت خبر هلائڻ تي پابندي لڳل هئي.گيون کي خاص سيل ۾ خاص پوليس جي پهري هيٺ رکيو ويو. ڏينهن ۾ ٻه ڀيرا ڪيس ڪِنا چانور ۽ سڙيل مڇي ملندي هئي. هفتي ۾ ٻه ڀيرا ڪيس چڱا چانور ۽ وڏو گوشت ملندو هو، جيڪا هن لاءِ وڏي عياشي هئي.روزانو هن کي پنهنجي قيدي دوستن سان پندرنهن منٽن لاءِ ٻاهر پنڌ ڪرڻ جي اجازت هئي. اهو حصو وڏين ديوارن سان گهيريل هو. اهو سيل ۾ قيد رکڻ کان بهتر هو، چاڪاڻ ته ڪجھ گهڙين لاءِ هو انساني آواز ٻڌي پئي سگهيو، ماڻهن جا چهرا ڏسي پئي سگهيو ۽ ڪجھ آسمان جو ٽڪر به نظر پئي آيس. پندرنهن منٽن کان پوءِ ڪيس وري سڄي ڏينهن لاءِ اونداهيءَ ۾ واڙيو ويندو هو.کائڻ پيئڻ، سمهڻ، ڪپڙا ڌوئڻ، سڀ ڪجھ سيل ۾ ئي ٿيندو هو. ٿلهين ديوارن ۾ ننڍا سوراخ به ٿيل هوندا هئا، جن مان وقت بوقت پارٽي گارڊ اهو ڏسندو هو ته قيدي سيل ۾ آهي، ڀڄي ويو يا آپگهات ڪري ڇڏيائين.
گيون پنهنجو گهڻو وقت ماضيءَ جي ڪم کي ساريندي، پاڻ تي تنقيد ڪندي گذاريو.جڏهن هو ائين ڪندي ٿڪجي پوندو هو ته اهي سِرون ڳڻڻ شروع ڪندو هو جن سان ڀتيون ۽ ڇت ٺهيل هئي. سيل ۾ ڇت، ڀِت جي ڀيٽ ۾ ڪجھ سنهي هئي. ڇت جي پرسان لوهي سرين سان هڪ ٻهرين تاريخن جي چند جهڙي دري هئي.جڏهن هلڪي روشني ان دريءَ مان سيل اندر داخل ٿيندي هئي ته اها ڪنهن ماڻهوءَ جي شڪل جو ڏيک ڏيندي هئي.
جيتن کي جهلڻ لئي تمام سني وندر هئي.سيل ۾ ٻگهايون تمام گهٽيون هيون.هن پهرئين ڏينهن ئي انهن جا چڪ محسوس ڪيا، پر پوءِ هن ڌيان ڏيڻ ڇڏي ڏنو.جيتن کي جهلڻ وقت گذارڻ هو، پر انهن کي ماربو ڪونه هو.جڏهن ڪيس پُڇا ڳاڇا لاءِ ٻاهر ڪڍيو ويندو هو ته اهي تمام بهترين لمحا هوندا هئا، چاڪاڻ ته ڪجھ وقت لاءِ هن جي گرم اونداهيءَ واري خراب سيل مان جان ڇُٽي پوندي هئي. ٻيو اِهو ته هن کان ڳجهي پوليس جا اعلىٰ آفيسر پُڇا ڳاڇا ڪندا هئا،جيڪي ڪيس انگريزي سگريٽ آڇيندا هئا.قيد دوران سگريٽ ڇڪڻ ڏوهہ ڪونہ هو.هن اِهي اٽڪلون سکڻ ٿي چاهيون جيڪي پوليس جا ايجنٽ سوالن دوران استعمال ڪندا هئا ۽ اهو به

ڏسڻ تي چاهيوتہ انهن کي ڪهڙي خبر هئي،ڪهڙي خبرڪونہ هئي ۽ هنن پنهنجي پاران چا تي گهڙيو.
انڊو-چائنا ۾ برطانوي ڳجهي پوليس کي فرينچ ڳجهي پوليس سڀ ضروري ڪاغذ فراهم ڪيا هئا.انهن کي ڪاغذن جا اهم ستا ڏنا ويا.قانون موجب جيڪي چيني محبِ وطن گهربل هوندا هئا يا جيڪي ڪالونيءَ مان گرفتار ٿيندا هئا، پڇا ڳاڇا ۽ ٻي ڪارروائيءَ کان پوءِ انهن کي جلاوطن ڪيو ويندو هو. انهن کي هانگ ڪانگ مان جلاوطن ڪري ڪومنتانگ ايجنٽن جي هٿن ۾ ڏنو ويندو هو. هانگ ڪانگ ڇڏڻ لاءِ هنن کي ٻيڙن ۾ چڙهڻو پوندو هو ۽ انهن مان لهندي ئي چين جي ڳجهي پوليس هٿان جهلجي پوندا هئا.
خوشقسمتيءَ سان هن کي برطانوي وڪيل لوسبي جي مدد حاصل هئي، جيڪا هن لاءِ تمام سٺي ڳالهہ هئي.اختيارين گيون ۽ لوسبيءَ کي ڏار ڪرڻ تي چاهيو.هن گيون کي ٻڌايو تہ، ”ڊاڪٽر سن يتسن کي هڪ انگريز بچائي ورتو آهي ۽ آئون بہ توکي ائين بچائيندس. بس مون کي ٻڌائي تہ تنهنجو بچاءُ ڪيئن ڪريان؟ آئون ضرورت کان وڌيڪ توکي ڪجهہ چوڻ نٿو چاهيان، چوتہ هر انقلابي وٽ پنهنجو راز هوندو آهي.“ ۽ لوسبيءَ گيون جي ڪيس جو سپريم ڪورٽ ۾ بچاءُ ڪيو.
اهو پهريون پيرو هو جو سپريم ڪورٽ ۾ سياسي ڪيس آندو ويو هو ۽ ڪارروائيءَ جا خاص پاسا هئا.ڪورٽ جو پهريون سيشن گيون لاءِ ڪجهہ ڪلاڪن ڇڏڻ جو هڪ موقعو هو.هن موجب قيد دوران انهيءَ وقت ئي ماڻهو ڪجهہ بهتر محسوس ڪري ٿو، جڏهن دروازو ڪجهہ کليل هجي.
اهو پبلڪ ٽرائيل هو، پر ڊپ هو تہ هو پڇي نہ وڃي. ان ڪري ايمرجنسي لاڳو ڪئي وئي هئي.ڪجهہ ئي ماڻهو ڪورٽ واري ڪمري ۾ داخل ٿي سگهندا هئا.مٿي جج ويهندا هئا ۽ وچ ۾ ڪيترائي آفيسر هوندا هئا.ڀلي هڪ وڏي ميز هئي جنهن جي هڪ پاسي پراسيڪيوٽر ۽ سب آرڊينيٽ ويهندا هئا ۽ ٻئي پاسي اهي وڪيل، جيڪي هن جو بچاءُ ڪري رهيا هئا.
جج ۽ اٽارنيءَ کي ڪارو جُبو ۽ وِگ پاتل هوندي هئي.ملزم کي چار وڪون ڪٽي هڪ بار ۾ بيهڻو پوندو هو.اها بار ججن جي ڪرسيءَ کان هيٺ ۽ اٽارنيءَ جي ميز کان مٿي هئي.چوڌاري لوهي سيخون ۽ پوليس وارا هئا.عدالت جي ٻنهي پاسي سويلين ۽ فوجي اختياريون، برطانوي صحافين، جن کي سيشن ۾ حاضر ٿيڻو پوندو هو، انهن اڳيان عوام هوندو هو.جج ۽ اٽارنين جي وڏين ميزن تي ڪتابن جا ستا رکيل هئا جيڪي هو وقت بوقت حوالي لاءِ کوليندا هئا.هنن مان فقط چئن ڄڻن کي ڳالهائڻ جو حق هو،جن ۾ جج، ڊپٽي جج، حڪومتي نمائندو ۽ گيون جو

بچاءُ ڪندڙ وڪيل شامل هئا.ٻيا لوسبي گيون جي بچاءَ واري پرنسپل لائير انچارج سميت ٻين ڪي سيشن دوران گيون جيان ڳالهائڻ جي اجازت نہ هئي.اهي لکت ذريعي پاڻ ۾ رابطو ڪري پئي سگهيا.ٻہ ماڻهو تمام گهڻو ۽ زور سان ڳالهائيندا هئا، جنهن ۾ پراسيڪيوٽر ۽ گيون جو بچاءُ ڪندڙ وڪيل شامل هئا. انهن ٻنهي جي وچ ۾ ڪنهن مهل تمام گرم بحث ٿيندو هو.پهريون سيشن ڏکهو هوندو هو ۽ انهيءَ ۾ وقفو ضروري هو.وقفي دوران گيون کي عدالت جي هيٺين حصي ۾ ماني کارائڻ لاءِ وني ويندا هئا.جڏهن اهي سيشن هڪ مهيني ۾ ختم ٿيا تہ جج فيصلو گيون جي خلاف ڏئي ڇڏيو ۽ حڪم ڪيو ويو تہ ڪيس هانگ ڪانگ مان فرينچ ٻيڙي ذريعي ٻاهر موڪليو وڃي.

اِها عدالت جي چال هئي تہ جيئن عوام جي احتجاج کان بچي سگهجي ۽ ساڳئي وقت گيون کي فرينچ ٻنڪين حوالي ڪرڻو هو. لوسبي انهي فيصلي جي مخالفت ڪئي ۽ لنڊن هاءِ ڪورٽ ۾ اپيل داخل ڪيائين. هن اهو ڪيس وڪيل اسٽافورڊ ڪرسپ حوالي ڪيو (جيڪو سوشلسٽ پارٽيءَ جو ميمبر هو ۽ پوءِ برطانيا جو پرڏيهي وزير ٿيو.)

جيستائين لنڊن هاءِ ڪورٽ جو فيصلو اچي، گيون بيمار ٿي پيو ۽ لوسبي هن کي اسپتال موڪلڻ جو بندوبست ڪيو.گيون جي اسپتال ۾ اچڻ تي ڪافي تبديلي آئي. ڊاڪٽر کي سندس ڪمري لاءِ ڪافي تالا ڏنا ويا،تہ جيئن هو ڀڄي نہ وڃي.ڪمري جي پٺ تي جيڪي ڪجهہ هو، هٽايو ويو. ڪمرو چوڏاري تارن سان گهيريل هو. دروازي تي ٻہ ڏکيا ۽ ڄاڻا جوان پوليس وارا بيٺل هئا. ڪمري ۾ ٻہ چيني ڳُجها جاسوس ڏينهن رات هن تي اک رکندا هئا. ٻين مريضن ۾ خوني، بدنام ڌوهاري ۽ ڦورو شامل هئا.

اها اسٽا فورڊ ڪرسپ جي مهرباني هئي جو هڪ ڏينهن جي بحث کان پوءِ لنڊن جي هاءِ ڪورٽ فيصلو ڪيو تہ گيون کي آزاد ڪيو وڃي، ڇاڪاڻ تہ هو ڪنهن بہ ڏوهہ ۾ ملوث نہ هو. پهرين ڳالهہ تہ اهڙي ڪابہ شاهدي نہ هئي تہ هو سوويت ايجنٽ آهي. ٻيو تہ اهو ثابت نہ ٿي سگهيو تہ هن هانگ ڪانگ اختيارين بابت ڪا سازش ڪئي هئي.ٿيون تہ اِها حقيقت هئي تہ هو ڪميونسٽ يا قوم پسند هو، پر هن برطانوي قانون جي ڀڃڪڙي نہ ڪئي هئي.گيون ڪيس ڪٽي ويو، پر هاڻ هو ڪيڏانهن ويندو؟هن جي هر حرڪت تي فرينچ ۽ چيانگ ڪائي شيڪ جا ڳجها جاسوس نظر رکي رهيا هئا.فرينچ ايجنٽ هن کي ڦاسائڻ ۾ ناڪام ويا ۽ اهي هن جو هانگ ڪانگ مان وڃڻ جو انتظار ڪري رهيا هئا،تہ جيئن ڪيس ٻئي معاملي ۾ ڦاسائين.گيون برطانيا وڃڻ لاءِ ويزا جي درخواست ڏني،جيڪا پوءِ لوسبي وڪيل

پاران لندن موڪلي وئي.برطانوي حڪومت جي جواب ڪان سواءِ ئي گيون لِڪ ۾ هڪ ٻيڙي ۾ لندن لاءِ نڪري پيو. سنگاپور ۾ هو جهلجي پيو ۽ ڪيس هانگ ڪانگ موڪليو ويو، ڇاڪاڻ تہ هو ڪالونيءَ ۾ ويزا ڪان سواءِ داخل ٿيو هو.هانگ ڪانگ جي ڪُجهہ جاسوسن ڪيس وري گرفتار ڪري ورتو.

وڪيل لوسبي وري گيون جو بچاءُ ڪيو ۽ ڪيس قيد ڪان بچائين ۽ پنهنجي زال ۽ دوستن جي مدد سان رازداريءَ ۾ هن کي ڇڏائڻ جو بندوبست ڪيائين. فرينچ ڪُجها ايجنٽ، جيڪي هن کي پڪڙڻ لاءِ هيڏانهن هوڏانهن ڦيرا ڏئي رهيا هئا، انهن کي مرڪزي پوليس ٿاڻي ۽ لوسبي جي گهر جي ڪابہ جاڻ نہ هئي.

هڪ امير چيني واپاريءَ جو ويس ڪري هن هانگ ڪانگ ڇڏيو ۽ ٻئي شهر ۾ لوسبيءَ جي هڪ گهاٽي دوست جي گهر وڃي رهيو، جتي هن موڪل تي ويندڙ امير ماڻهوءَ جي بوريت واري حياتي گذاري. هو جهنگن ۾ گهميو ڦريو ۽ پڳوڊا ڏٺائين.هن ليکڪن ۽ فنڪارن سان جاڻ سڃاڻ ناهي.هن مقامي انگريزي ۽ چيني اخبارن ۾ لکيو ۽ هن جا مضمون ٻين نالن سان ڇپيا.پنهنجي طاقت کي حاصل ڪرڻ لاءِ هن مستقل ڪسرت ڪئي.

بعد ۾ جڏهن هن هانگ ڪانگ ۾ پنهنجا تجربا دوستن سان بيان ڪيا تہ هو لوسبي ۽ انهيءَ ڪٽنب جو وڏو ٿورائتو هو، پر هڪ چڱي دل رکندڙ وڪيل لاءِ مري چڪو هو.پنهنجي وس آهر لوسبي ۽ سندس ڪٽنب هن جي طبعي ۽ مالي پريشانين ۾ هر قسم جي مدد ڪئي ۽ سندس ڪيس ڪان پوءِ لوسبي هن کي بچائڻ لاءِ هر ممڪن مدد ڪئي.

جڏهن پاپولر فرينچ حڪومت اقتدار ۾ آئي، انهيءَ وقت انڊو- چائنا ۾ بينڪين جي ظلم ۾ ڪجھ نرمي هئي، پر جڏهن ٻي عالمي جنگ شروع ٿي ته فرينچ بينڪي سدائين جيان بي رحم ٿي پيا. جنگ دوران گيون آزاديءَ لاءِ ويٽنام ليگ کي منظم ڪيو ۽ فرينچ ۽ جاپاني فاشسٽن خلاف جدوجهد کي تيز ڪري ڇڏيو.

ويٽنامي عوام ”انڊو-چائنا ڪانفرنس“ جي ناليَ سان هڪ نئين تحريڪ شروع ڪئي هئي. هر هنڌ عمل لاءِ ڪميٽيون، ليڪچر ۽ ماڻهن جا موقف ڄاڻڻ لاءِ گڏجاڻيون ڪيون ويون، جيڪي انسپيڪشن وفدن ۾ پيش ٿيون.ڪانفرنس جي ايجنڊا جا اهم نقطا هي هئا:

(الف) جمهوري محاذ کي منظم ڪرڻ

(ب) ماڻهن جي زندگي جو معيار بهتر بنائڻ

(ج) ماڻهن جا حق حاصل ڪرڻ ۽ مقامي ڪائونسلون چونڊڻ

ٽن سالن تائين جمهوري تحريڪ جون سرگرميون ڪليل نموني هلنديون رهيون.تحريڪ جا اڳواڻ وقت بوقت صلاحون، نصيحتون ۽ تنقيد اٿڻ ماڻهن کان حاصل ڪندا رهيا. گهٽن جو چوڻ هو ته اِهي گيون پاران هئا.جڏهن انهيءَ بابت پڇيو ويو ته گيون جواب ڏيڻ بدران مُرڪيو.تحريڪ کي ڪجھ نتيجا مليا.

پر هاڻ ٻي عالمي جنگ لڳي چڪي هئي ۽ جمهوري حق وري غصب ٿي ويا.جمهوري تحريڪ جا جاکوڙي ڊرا ٿي ويا.اخبار ڇپڻ جا لائسنس ختم ٿي ويا.تنظيمن تي پابندي وڌي وئي.سياسي قيدي، جيڪي آزاد ٿيا هئا، وري گرفتار ٿيا ۽ بينڪين سياسي سرگرمين ۾ سرگرم ماڻهن کي گرفتار ڪري ورتو.قيدين لاءِ ڪنسنٽريشن ڪئمپ هئا جيڪي تشدد سان ڀريل هئا. ويٽنام مان هڪ اپيل ُ ٿي ته:

”ويٽنامين کي اتحادين سان بيهڻ ڏيو!“

”فاشزم خلاف وڙهو!“

”فرينچ بينڪين کي ڪڍو!“

”قومي آزاديءَ لاءِ وڙهو!“

”ويٽناميو! اچو ته گڏجون!“

اها ويٽنام ليگ پاران آزاديءَ جي اپيل هئي.(ويٽنام ڊوڪ ليپ ڊونگ منھہ) يا ويٽ منھہ. ويٽ منھہ پروگرام سادو ۽ واضح هو. سڀني ويٽنامين انهيءَ کي سمجهيو،

قبول ڪيو ۽ حمايت ڪئي. انهيءَ ڪري ئي ويٽ منهه تيزيءَ سان ُلري.جيتوڻيڪ ُلٽي زبردست تشدد هو.تحريڪ جي اڳواٽي گيون ڪئي.اندو- چائنا ۾ سيامين ۽ فرينچن وچ ۾ جنگ لڳي وئي.فرينچ بينڪي ويٽنامي فوجين کي محاذ تي وني ويا، پر انهن سيامين خلاف وڙهڻ کان انڪار ڪري ڇڏيو.1940ع جي پڇاڙي ۾ بيڪ سن (اتر ويٽنام)، ڊولنگ (مرڪزي ويٽنام) ۽ ڏکڻ ويٽنام تي ڪامياب قدم کنيا ويا.

فرينچ جو روِيو تمام ظالماڻو هو.ڪيترائي ڳوٺ ساڙيا ويا.هزارين ماڻهن جو قتلام ٿيو.سوين پوڙها، عورتون، بار ٻڌا ويا.هڪ تار سان سندن هٿن ۽ ٽنگن کي ٻڌي سمنڊ ۾ اڇليو ويو.بين جاين تي فرينچن حڪم ڪيو ته ماڻهو ڪپڙن کان آجا ٿين،قبرون کوٽين،جن ۾انهن کي جيئرو دفنايو ويندو هو.

يورپ ۾ ميگنوٽ لائين جرمن ٽوڙي ڇڏي ۽ فرينچ فوجين کي شڪست اچي وئي.ٻه ملين فرينچ فوجي ۽ ڏيڍ سئو فرينچ جنرل هٽلر جي فوجن قيد ڪري ڇڏيا.فرينچ حڪومت فرانس کان ٽوئرز ڀڄي وئي ۽ اتان وري بوربيو ڀڳي.رينالڊ ڪابينا ختم ٿي وئي. پيٽين ۽ لاول جرمن اڳيان هٿيار ڦٽا ڪرڻ جي ناهه تي صحيح ڪئي ۽ وِڪي جي نندي شهر ۾هنن پنهنجي حڪومت ناهي.جاپانين کي اندو- چائنا تي حملو ڪرڻ جو موقعو ملي ويو.فرينچ بينڪين اندو- چائنا ۾ جاپانين آڏو ائين ئي هٿيار ڦٽا ڪيا جيئن انهن جرمن آڏو ڪيا هئا.ٿوري وقت کان پوءِ ويٽنام- چين سرحد تي لانگ سن واري پاسي ويٽنام جي محافظن پنهنجن نون آقائن کي پليڪار ڪرڻ لاءِ ويٽنام جا در کولي ڇڏيا.

هڪدم گيون ۽ ويٽ منهه ڪامريڊ اهو چئي ڇڏيو ته، ”اڄ کان پوءِ اسان جو پهريون نمبر دشمن جاپاني فاشسٽ آهي.“ڪيترائي پيرا انهن چيو ته ڪجهه ترقي پسند فرينچ هڪ ئي دشمن سان وڙهڻ لاءِ انهن سان گڏ آهن،جيڪي جاپاني فاشسٽ هئا، پر فرينچ ويٽنامي انقلابين سان وڙهڻ لاءِ جاپان سان هئا ۽ انهن جي سِر تي انعام رکيا ويا. فرينچ ۽ جاپاني فاشسٽ ٽولن معصوم ماڻهن کي ڊيجاريو،پرُ هي ويٽ منهه ۾ گوريلا ويڙهه کي روڪي نه سگهيا.سيئي اتحادي ڏکيائين کي منهن ڏئي رهيا هئا.جرمن ۽ جاپاني پنهنجي منهن هئا. گيون اڳڪٿي ڪئي ته اتحادي کٽي ويندا ۽ فرانس پنهنجي شڪست مان بحال ٿي ويندو.جاپاني ۽ فرينچ اندو- چائنا ۾ ويڙهه ۾ يا پوءِ پاڻ ۾ وڙهندا.ويٽنام آزادي ماڻي وٺندو.

چين جي مشن دوران گيون اتحادي فوجن سان رابطو ڪيو. هاڻ گيون هوچي منهه سڏجڻ لڳو،جنهن کي ڪومنتانگ اختيارين گرفتار ڪري قيد ڪري ڇڏيو. سيئي ويجها اتحادي مزاحمت ۾اندو- چائنا ۾موجود چيني جاپان خلاف هئا،تنهنڪري

ويتنامين لاءِ انهن سان رابطو ڪرڻ ضروري هو.انقلابين مان اهو گيون ئي هو جيڪو چين ۽ ان جي ماڻهن کي چڱيءَ ريت ڄاڻندو هو.تنهنڪري هن چين وڃڻ چاهيو.چوڪنگ ڏانهن پنڌ وڃڻ سولو نہ هو،پر هن اهو قبول ڪيو.ڳجهن ايجنٽن کي دوکو ڏيڻ لاءِ گيون پنهنجو نالو هوچي منهہ رکيو.لاڳيتو ڏهہ راتيون ۽ پنج ڏينهن هلڻ کان پوءِ وڏي مشڪل سان ھو چين جي هڪ شهر پهتو ۽ ڪجهہ آرام ڪيائين.انهيءَ شام هو گرفتار ٿي ويو.هن لاءِ عذاب جو هڪ نئون دور شروع ٿي ويو. ڪومنتانگ وٽ هوچي منهہ ہہ هفتا قيد ۾ رهيو.

هو ضلعي جي چيف کان واقف هو، جنهن سان هو اڳ ڪويلن ۾ مليو هو،پر هن ڪيس ملڻ کان انڪار ڪري ڇڏيو ۽ جيڪي ٽيليگرام هوچي اعلىٰ آفيسرن کي موڪليا هئا، انهن جي ڪابہ ورندي ڪونہ آئي.ڏيڍ مهينو گذرڻ کان پوءِ هو جيل ۾ هڪ اڻ ڄاتل هنڌ موڪليو ويو. انهيءَ وقت هن جون ٻانهون نوڙين کان ٻڌل هيون ۽ ڪيس ڇهہ ماڻهو ڪنييو پئي ويا، جن کي رائيفلون هيون.هوچي ائين هڪ نہ ٻئي ڏينهن بنا ڄاڻ جي هلندو رهيو. ھو برسات ۾ هليو، لِڱ ساڙيندڙ لُس ۾ هليو ۽ جبل ۽ جهنگ لتاڙيندو هليو.روزانو جيئن ئي ڪڪڙ ٻانگ ڏيندو هو،ڪيس اُٿڻ جو حڪم ملندو هو. شام جو جڏهن پکي پنهنجن آکيرن ڏانهن ورندا هئا تہ ھي ڪنهن جڳهہ تي ٻيهندا هئا، پوءِ ڪيس سيل ۾ بند ڪيو ويندو هو،جتي ھو ٻانهون کولي سمهندو هو. ڪيتريون ئي تڪليفون هونديون ہہ ھو تمام سٺي مزاج ۾ هوندو هو.ھو منظرن کي تبديل ٿيندو ڏسي خوش ٿيندو هو.ھو هلندي نظم پڙهندو هو.هاڻ ۽ بعد ۾ شاعري ڪرڻ لڳو.جڏهن هو ضلعي جي گاديءَ واري شهر پهتو تہ هو هفتي يا پندرنهن ڏينهن لاءِ قيد ڪيو ويو. ان وقت هن گهٽو سنو.اتي ماني ڪافي نہ هئي ۽ سيل خراب هو.سيل آفيم واپرائيندڙن ۽ بيمار ماڻهن سان ڀريل هو.رات جو ڪيس ڪاڪوس لاءِ وڃڻو پوندو هو پر تڏهن ہہ ڪيس تنگ ڪيو ويندو هو.وقت بوقت ڪيس اتي پنهنجن ساٿين لاءِ جڳهہ ناهڻي پوندي هئي.ڄاڪاڻ تہ هو آخر ۾ جيل آيوهو.روزانو ڪيس ڪاڪوس صاف ڪرڻو پوندو هو ۽ سيل جو فرش ٻهارڻو پوندو هو.هڪ ڏينهن صبح جو جڏهن هو اٿيو تہ ڏٺائين ڪيس پني ڏنل همراهہ گذاري چڪو هو. هن جي ٻئي ساٿي ھن جو لاش ٻاهر اڱڻ ۾ رکيو.جيل ۾ ڪنهن کي ڪا بہ ڳڻتي نہ هوندي هئي تہ سندس پاڙيسري مئو يا بچيو.جنهن شيءِ ڪيس شديد تڪليف ڏني هئي سا هئي جونءِ.سندس سڄو جسم خارش سان ڀرجي ويو هو.اتي ٻن قسمن جي خارش هئي.جوئن مان جان نہ پئي ڇٽي،ھي ڪپڙن،بسترن،سمهڻ واري بورڊ ۾ هيون.جوئن ۽ جيتن قيدين کي ڏجاري ڇڏيو هو ۽ رات جو جيڪو وڏو دشمن هو سي مڇر هئا.جيل ۾ ٻگهائي کي بڪتربند ٽينڪ

سڏبو هوءِ مچر کي هوائي جهاز سڏبو هو.هُو تمام ڪمزور ٿي ويو هو.هن جا وار اڇا ٿي ڇڻي ويا هئا.سندس نظر ڪمزور ٿي وئي هئي.هڪ جيل کان ٻئي جيل تائين گهليجڻ ڪري هُو بيمار ٿي پيو هو.ويٽنام ۽ دنيا ۾ وڏا واقعا ٿيڻ وارهئا.ڪير تنظيم سازي کي تيز ڪندو؟ شايد اتحادي اندو- چائنا ۾ لهي پيا هجن؟شايد جاپانين ۽ فرانسيسين ۾ تضاد ٿي پيو هجي؟شايد ويٽ منهہ جا ميمبر تڪليف ۾ هڪ ٻئي کان اهو پڇي رهيا هجن تہ هن کي ڇا ٿيو؟سندس ذهن ڪافي مونجهاري ۾ هو.هُو ڪجهہ نٿي ڪري سگهيو.جڏهن تہ ماڻهن کي سندس سخت ضرورت هئيءَ وقت گذري رهيو هو.

هن کان پنڌ ڪرايو ويو.سندس ٻانهون ٻڌل هيون ۽ پيرن ۾ زنجير هئي.جيڪا اسي ڏينهن تائين رهي.ڪيس تيهہ ڳوٺن ۽ ضلعي جي جيلن ۾ قيد ڪيو ويو،نيٺ هُو ڪيولن پهتو.وري ڪيس ڏيڍ مهيني لاءِ قيد ڪيوويوجڏهن ڪانئس دوستن ڪيولن جي قيد جي تجربن بابت پڇيو تہ هو کِليو ۽ چيائين“اهو پرڻو قصو آهي اڇو تہ ٻين معاملن تي ڳالهايون.”ڪيولن کان ڪيس لي چائو آندو ويوجتي ڪيس ملٽري جيل ۾ وڌو ويو.هتي هن سياسي قيدي واري حثيت جا مزا ماڻيا.جتي ڪيس ججهي ماني ملي پئي ۽ هو پنهنجي مرضي سان جيل ڇڏي پئي سگهيو.هاڻ سندس ڳچي ۽ پيرن ۾ زنجيرون ڪونہ هيون.هاڻ ڪيس اخبار ۽ ڪتاب پڙهڻ جي اجازت هئي.هڪ ڏينهن سياسي شعبي جو چيف هن جي سنوارت ڪرڻ لاءِ گارڊ واري ڪمري ۾ آيو.هن گارڊ کي حڪم ڪيو تہ هن کي اڌ ڪلاڪ لاءِ اڱڻ ۾ ٻاهر ڪڍوجيئن سنوارت ڪرائي سگهي ۽ وهنجي سگهي.ڪجهہ ڏينهن کان پوءِ اڌ خارش ختم ٿي وئي.هن کي قيد دوران خبر پئي تہ لي چائو ۾ ويٽنام ڪيچ مانگ ڊانگ منهہ هئي نالي ويٽنامي انقلابي ليگ جي هڪ تنظيم هئي.ٻيو اها بہ ڪيس خبر پئي تہ ڪيس گهٽي عرصي تائين انهي ڪري قيد ڪيو ويو جو شڪ هو تہ هُو چين ايندو ۽ تنظيم کي تباهہ ڪري ڇڏيندو.چوڏهن مهينا قيد ۾ رهڻ ڪانپوءِ ڪيس آزاد ڪيو ويو پر تڏهن بہ هُوپوليس جي نگرانيءَ ۾ رهيو.آزاد ٿيڻ ڪانپوءِ سندس نظر ڪمزور ٿي وئي ۽ ٽنگون ايترون ڪمزور ٿي ويون جو مشڪل سان ئي هلي ٿي سگهيو.هن پاڻکي چيو تہ ”هڪ جنگجو ڇا ٿو ڪري سگهي جيڪڏهن اهو تڪليف جي ڪري پوڙهو ٿي پيو.“هن جبل جهاڳڻ جي ڪوشش ڪئي،اونداهي ۾ ڏسڻ جي ڪوشش ڪئي،پنهنجي اکين ۽ ٽنگن جو علاج ڪيائين.ڪجهہ مهينن ڪانپوءِ هن ويٽنام انقلابي ليگ جي ميمبرن سان پنهنجي ملڪ ورڻ جي موڪل گهري.جنرل چيانگ فا ڪوائي راضي هو پر ليگ انهيءَ ڳالهہ جي سخت مخالفت ڪري ڇڏي.

ويٽنام ورڻ تي هوچي منهہ وري قومي آزاديءَ جي جدوجهد جي اڳواٽي ڪئي.جنهن ۾ آزاديءَ جو پڌرنامو 2 سيپٽمبر 1945ع وارو پيش ڪيو ويو.
نيٺ هوچي منهہ ٻن سالن جي عرصي ڪانپوءِ ويٽنام موٽي آيو.هن وري ويٽنام جي اڳواٽي ڪئي،جنهن ڪي سموري ملڪ ۾ مضبوط تنظيم هئي.ويٽ منهہ نيشن وائيڊ ڪانگريس سان سڄي ملڪ مان وفدن جون ملاقاتون ڪيون.ڪي ته ڪيترائي مهينا انهيءَ لاءِ پنڌ ڪندا هئا.ڪانگريس جا اهم ايجنڊا هي هئا:
- جڏهن اتحادي اچن ته انهن سان سهڪار ڪرڻ
-اتحادي فوجن جي ميمبرن جي حفاظت ڪرڻ ۽ مدد ڪرڻ وارين سرگرمين کي تيز ڪرڻ
- عام جدوجهد کي تيز ڪرڻ
- طاقت ختم ڪرڻ
بحث شروع ٿيو پر پهرين ڏينهن جي شام هڪ اهم خبر ڪانگريس جي منصوبن کي هيٺ مٿي ڪري ڇڏيو.جاپان اتحادين آڏو هٿيار ڦٽا ڪري ڇڏيا هئا.انهي ڏينهن ڪانگريس ۾ سوال بحث هيٺ آندا.مزاحمت ۽ طاقت جو خاتمو. جدوجهد جو منصوبو تيار ڪيو ويو ۽ انهي کي مختلف خِطن مان آيل وفدن وٽ سڏارن ۽ سوچ ويچار لاءِ پيش ڪرڻو هو ۽ هر خطي جو اڳوڻ مقرر ڪرڻو هو.
هوچي منهہ کي بنا مقابلي ڪانگريس جو صدر چونڊيو ويو.ڪم شام ست وڳي ختم ٿيو.جلد ئي مرڪزي ڪميٽي پنهنجي پهرين گڏجاڻي ڪئي.وچ رات ۾ ماڻهو وڏي جوش سان انقلاب جو حڪم ڪٽي گهرن ڏانهن ويا. 16 جولاءِ1945ع تي ويٽ منهہ گوريلن گروپن عملي طور سرگرم ٿيا.انهن پهرين ووگيون گياپ تي جهنڊي کي سلامي واري تقريب ۾ شرڪت ڪري سلامي پيش ڪئي،ملٽري ڪميٽي جي چيئرمين بيان پڙهيو.هوچي منهہ بخار جي ڪري انهي تقريب ۾ نہ اچي سگهيو.گوريلا جٿن ڳائيندي پنهنجو اڏو ڇڏيوءِ مقامي ماڻهو خوش ٿيا هئا.جٿن جو نوجوان اڳواڻ ڪئانگ ترنگ وڏي فخر سان ڳاڙهي جهنڊي جنهن ۾ سوني رنگ جا تارا هئا انهي هيٺ مارچ ڪري رهيوهو.شهري ۽ ملڪ مان هر هنڌان آزاديءَ جي تحريڪ ۾ حصو ورتو.ڳاڙهن جهنڊن سان جتي ڪٿي ويٽ منهہ جا نعرا هئا:
- جاپاني فاشسٽن تي لعنت
- ويٽنام جي آزادي زنده باد
- اچو تہ سين کي هٿياربند جدوجهد ۾ شامل ڪريون
جتي ڪٿي گوريلا جٿا نهي چڪا هئا.انهن پنهنجا هٿيار تيار ڪري ڇڏيا هئا.رائفلون،تير،ڀيا هٿيار تيار هئا.عورتون بہ انهي گوريلا ويڙهہ ۾ مردن کان گهٽ

ڪونہ هيون.گوريلا جٿن جاپاني فوجي مورچن تي حملا شروع ڪري ڏنا.جاپاني فوجون ڇڙوڇڙ ٿيڻ لڳيون.جڏهن ٿان ترانگ ڪِم حڪومت بد کان بدترين حالت ڏانهن وڃي رهي هئي تہ مزاحمت اتر کان ڏکڻ تائين پکڙي وئي.

سونن ستارن سان ڳاڙها جهنڊا جتي ڪٿي نظر پئي آيا.وڏين عمارتن،بانس جي جهوپڙين،شهرَ ۽ ٻهراڙي ۾ ڳاڙها جهنڊا هئا.بائو ڊائي اغوا ٿي چڪو هو،هن پنهنجي بيان ۾ چيو تہ ”آئون هڪ غلام بدران آزاد شهري هوندس.“ماڻهو هوچي منهہ جي اچڻ لاءِ بي چين هئا.جيتوڻيڪ هو بيمار هو پر هوچي منهہ گادي واري هنڌ ۾ شرڪت ڪرڻ جو فيصلو ڪيو پر تڏهن جڏهن تائي گيون آزاد ڪيو ويو ۽ هُو هنوئي ويو. انهن حقيقتن باوجود بہ فرينچ بنڪين اهو افواهہ ڦهلايو تہ هوچي منهہ جاپانين جي مدد ڪئي ۽ هُو جاپاني ايجنٽ هو.وچين علائقي ۾ هن ڪي طوفان جي ڪري ڪافي ڏکيائي پيش آئي، هر هنڌ پاڻي پکڙيل هو.ڪورٽ يارڊ ۽ باغ تباهہ ٿي ويا.ڪشادا چانورن وارا ڪيٽ سمنڊ جيان لڳي رهيا هئا.طوفان جي ڪري بک وڌي وئي1944-45ع ۾ جاپاني ۽ فرينچ پاران چانورن جي ڦر تي ڪافي تباهي اچي وئي.جنهن جي ڪري 1945ع ۾ اتر ويٽنام ۽ اتر حصي جي مرڪزي ويٽنام ۾ ٻہ ملين ويٽنامي ڪاڏي جي ڪوٽ جي ڪري متاثر ٿيا.هوچي منهہ جا پهريان لفظ هي هئا”اسانکي ماڻهن کي بک ۽ غربت کان بچائڻ لاءِ هر شيءِ ڪرڻ گهرجي“پراويشنل حڪوت (اڱوٽي ويٽ منهہ مرڪزي ڪميٽي)هڪ سيشن سڏايو،جنهن ۾ هوچي منهہ صلاح ڏني تہ ملڪ ۾ هڪ حڪومت ٺاهي وڃي جنهن ۾ محبِ وطن پارٽين جا نمائندا ۽ بنا پارٽي جي مشهور شخصيتن کي شامل ڪيو وڃي.انهيءَ ڳالهہ کي قبول ڪيو ويو۽ ڪيترن ئي پراويشنل حڪومت جي ميمبرن پاڻمرادوهٿ ڪنيو ۽ نون ميمبرن لاءِ جڳهہ ٺاهي جيڪي ويٽ منهہ نہ هئا.ائين عوامي جمهوري ويٽنام جي پهرين حڪومت وجود ۾ آئي.اڌ ميمبر ويٽ منهہ نہ هئا.جيئن گيون منهہ ها ڪيٿولڪ هو.گيون وان تو اساڪالر هو.ووترنگ ڪانهہ هڪ وڪيل هو.

هوچي منهہ يڪراءِ سان عوامي جمهوري ويٽنام جو صدر چونڊيو ويو۽ ڪيس ويٽنام جي آزاديءَ وارو پڌرنامو تيارڪرڻ لاءِ چيو ويو.نهراءُ جو مسودو پڙهڻ ڪانپوءِ هن پنهنجي ويجهن ساٿين کان انهي لاءِ رايا پڇيا.لاڳيتو ڪم جي ڪري هن جي ڪم تي تنقيد ٿي پئي سگهي پر هُو تمام گهڻو خوش هو. هن چيو تہ هن زندگيءَ ۾ ڪافي شيون لکيون آهن پر انهي کان پهرين ههڙي شيءِ لکڻ جو مزو ڪڏهن ناهي آيو.

آزاديءَ وارو پڌرنامو 1919ع جي ورسائلس ڪانگريس ۾ ويٽ منهہ پروگرام جيڪو1940ع ۾ لکيوويوانهي مان اخذ ڪيو ويو.وڌيڪ اهو تہ اهو انهن بيانن جو تسلسل بہ هو جيڪي گيون هوهان،ڦان ڊن ڦنگ،هوانگ هواتام،ڦان بوئيچائوءَ پين ناهيا هئا.جنهن ۾ 80 سالن کان مٿي جو عرصو لڳو.

اهو ويٽنام جي رتو ڇاڻ ۾ ويٽنام جي سورهيہ پٽن ۽ نياڻين جي قرباني جيڪا انهن قيد،موت جي ڪئمپن،پري ٻيٽن ۾ نظر بندي،گيلوٽين ۽ جنگ جي ميدان مرڻ جو نتيجوهو.اهو گهٽين ورهين جي اميد،حقيقي جدوجهد ۽ 20 ملين ويٽنامين تي يقين جو نتيجو هو.اهو ويٽنام جي تاريخ جو عاليشان باب هو.جنهن بادشاهت واري حڪومت ۽ ظالم سامراجي حڪومت جو خاتمو آندو.انهي عوامي جمهوري لاءِ هڪ نئون رستو کوليو.پوءِ 2 سيپٽمبر 1945ع آيو.انهي ڏينهن هوچي منهہ جي حڪومت کي پنهنجي پاران ماڻهن اڳيان پيش ڪرڻو هو،جڏهن صدر هوچي منهہ تقريب ۾ وڃڻ جي تياري ڪري رهيو هو.ڪيس چڱا ڪپڙا پاتل ڪونہ هئا،اتفاق سان هن جي ڪپڙن بابت بہ ڪهاڻيون آهن.

هوچي منهہ گادي واري شهر اچڻ تي هو تہ هڪ پرڏيهي آفيسر سان مليو.ان وقت ڪيس خاڪي پتلونءَ پيراشوٽ جو ڪوٽ پاتل هو. هن همراهہ اعتراف ڪيو تہ هن وٽ ٻيا ڪپڙا نہ هئا جڏهن تہ هوچي منهہ پنهنجو ڪوٽ لاٿو ۽ ٻئي همراهہ کي ڏنائين.آفيسر اها سوڪڙي وٺڻ کان لنوايو،صدر ڪِليوءَ چيائين پاڻ پوڙها ساٿي آهيون ۽ تقريب ۾ بہ ويهڻ گهرجي.هي وٽ مون وٽ ٻيو آهي.آفيسر کي پورا ڪپڙا مليا جڏهن تہ صدر سڄو ڏينهن پاٽڪي ڪوٽ ڪانسوءِ رکيو.هڪ ٻي ڪهاڻي موجب جڏهن پهرين عالمي جنگ کان پهريان پرڏيهي ٻيڙي جو ڪئپٽن امريڪي بندر جي ميئر کي پيتا ڏيڻ آيو.هو ميئر سان پڇامي ۾ مليو.انهي واقعي ٻنهي ملڪن ۾ دوستاڻي ناتن کي جنم ڏنو.اهي حقيقتون جيتوڻيڪ عام آهن پر مختلف ماڻهن جا مختلف تاثر ڏين ٿيون.

جهنگ ۾ صدر گوريلي جيان هو،هو اتي ڪجهہ پائيندو هو.جاتي اگهاڙي رکندو هو.جڏهن هو راڄڌاني آيو تہ هن وٽ تمام ٿورا ڪپڙا هئا،تنهنڪري ڪيترائي ماڻهو هن جي ڪپڙن لاءِ دڪانن تي ويا.نيٺ هن لاءِ خاڪي جوڙو ۽ ربڙ جا سينڊل آندا.ائين ئي صدر عوام آڏو ظاهر ٿيو.هي اهو ماڻهو هو جنهن سوين پيرا نالو مٽايو،ڪيترن ئي ڏندن ۽ ڪاروبارن ۾ پاڻ کي مصروف رکيائين،جيڪو ڪئين پيرا جيل ۾ رهيو ۽ هڪ ڀيرو موت جي سزا بہ آيس.هو هڪ ڀيري مئل ڄاڻايو ويو.هي اهو ماڻهو هو جيڪو نئين عوامي جمهوري ويٽنام جو پهريو صدر هو.بلڪل هڪ ناليوارو صدر هو.

هڪ صحافي جيڪو انهي گڏجاڻي ۾ شريڪ ٿيو تنهن ٻڌايو ”19 آگسٽ اهو ڏينهن هو جڏهن سڄي ملڪ جا ماڻهو طاقت ختم ڪرڻ لاءِ اٿي کڙا ٿيا.2سيپٽمبر اهو ڏينهن هو جڏهن اسان دنيا کي ٻڌايو تہ اسان جي طاقت نهي چڪي آهي.ويٽنامي ماڻهن لاءِ 2 سيپٽمبر عاليشان ۽ خوشي وارو ڏينهن هو.هنوئي جا ماڻهو گهڻو خوش هئا ڇو تہ 2 سيپٽمبر نہ فقط آزاديءَ جو عاليشان ڏينهن هو پر اهو ڏينهن بہ هو جڏهن ويٽنام جي پلوڙ ۽ پياري پٽ کي پنهنجي اکين سان ڏسي رهيا هئا.هنوئي واسي،شهري،ٻهراڙي جا ماڻهو ۽ آس پاس جا ماڻهو بادنهہ اسڪوائر تي گهٽين ۾ اڻ ڳڻ نموني گڏ ٿيا هئا.اهي سڀ اڌ ملين ماڻهو هئا.انهي ڪان پهرين ويٽنام جي تاريخ ۾ اهڙي زبردست گڏجاڻي ڪونہ ٿي هئي.

هڪ نئون قومي جهنڊو،هڪ نئون قومي ترانو،هڪ نئي آرمي،نوان ماڻهو،نئين سرڪار،نئون حڪم،20 ملين دليون ساڳي انداز سان ڌڙڪي رهيون هيون.روشن سج جي سرءُ ۾ جتي صاف آسمان هو،اتي سونن ستارن سان ڳاڙها جهنڊا هوا ۾ ڦڙڪي رهيا هئا پر جڏبا صدر هوچي منهہ جي اچڻ تي انتها تي پهچي ويا ماڻهو پنهنجي پياري ۽ مانواري اڳواڻ کي پهريون پيرو ڏسي پئي سگهيا.هوچي منهہ لاءِ ماڻهن جا جذبا تمام اعلىٰ هئا جيڪي انهن گڏجاڻي ۾ اظهاريا 2/3 فقط انهي کي ڏسڻ آيا.

اهو تمام سهڻو منظرهو.هڪ زبردست گارڊ آف آنر،جهنڊن جو جهنگ هو.ڪارن جي ڊگهي قطار هئي.اهو عوام جي جمهوري طاقت جي مهورت جو ڏينهن هو۽ ماڻهن پنهنجو پاڻکي ٻڌايو تہ اهي سڀ شيون انهن جون هيون.

انهيءَ تقريب ۾ اچڻ لاءِ هر ماڻهو کي اها توقع ڪئي پئي تہ اهي صدر کي ڏسن،هڪ اڳوڻ جنهن جهڙو پهرين هنن نہ ڏٺو هو.ماڻهن کي پڪ سان خبر هئي تہ اهي ڪنهن بادشاهہ کي اعلىٰ پيلي جُبي ۾ ۽ هيرن سان مڙهيل پٽي ۾ نہ ڏسي رهيا هئا پر هڪ اهڙي شخصيت کي ڏٺو پئي اهو ضرور قومي اڳواڻ جي ڪپڙن ۾ هوندوجنهن جي الڳ هلڻي ۽ منجهيل تقرير هوندي هڪ شخصيت جيڪا گهڻ رخي هئي.جلد ئي انهن کي خبر پئي تہ انهن جو تصور غلط هو.جڏهن صدر هوچي منهہ آيو تہ هنن ڪيس سادو ۽ مهربان ڏٺوجڻ ٻارن ۾ پيءُ هجي.صدر هوچي منهہ هڪ فاصلي تان نظر پئي آيو،ڪيس هڪ پراڻي خاڪي ٽوپي ،ربڙ جا سينڊل ۽ خاڪي سوٽ پاتل هو.

جڏهن صدر آزاد ويٽنام جو پڌرنامو پڙهڻ شروع ڪيو تہ هن جو آواز تمام چٽو هو،جنهن پري جي جهنگ جي گوريلا ويڙهہ ياد ڏياري ڇڏي.هن جڏهن پيراگراف پڙهي ختم ڪيو ۽ پڇيو تہ هڪ پرجوش تعريف ۽ خوشي ظاهر ٿي.

”وطن واسيو چا توهين مون کي صحيح نموني ٻڌي سگهو ٿا؟“انهي سادي سوال ظاهر ڪيو ته چا اجا تائين هن کي سندس ماڻهن کان جدا ڪري سگهجي ٿوءِ ماڻهن سان اڳواڻ جي رشتي کي مضبوط ڪري ڇڏيو.اهو اوپرو سوال غير متواقع هوجمهوريہ جي صدر سيئي حجاب ڇڏي ڏنا ۽ ويٽنامي ماڻهن جو پيءُ ٿي ويو.
”وطن واسيو!توهان مون کي چڱي ريت ٻڌي سگهو ٿا؟“هر ماڻهن کي هوچي منهہ جي پنهنجي ماڻهن جي پيار لاءِ اڳيان آيو.اهو ڪنهن پيءُ جو پنهنجي ٻارن جهڙو پيار هو.هر ڪنهن اهو محسوس ڪيو ته هوچي منهہ انهن جهڙو ئي ماڻهو هو جيڪو ماڻهن کي ويجهو ۽ دوستاڻو هو،جيڪو عوام جو ئي هوءِ انهيءَ جو عوام لاءِ پيار بنا ڪنهن حد جي هو.
صدر جي جواب ۾ اڌ ملين ماڻهن جا آواز ”ها“ ۾ گونجيا مون لاءِ ۽ ٻين لاءِ اها بهترين ڳالهہ هئي،اها تاريخي آزاديءَ واري ڏينهن جي عاليشان يادگيري آهي.“

بهار 1948ع

عوامي جمهوري ويٽنام جي آزاديءَ جو پڌرنامو

”سمورا انسان برابر خلقيا ويا آهن.پالڻهار انهن کي ڪجهه حق عطا ڪيا آهن،جن ۾ زندگي،آزادي ۽ خوشي شامل آهن“
اهو لافاني بيان امريڪا جي آزاديءَ واري پڌرنامي ۾ 1776ع ۾ آهي.مجموعي معنىٰ ۾”سيئي ماڻهو ڄائي ڄم کان هن ذرتي تي برابر آهن،سيني انسانن کي جيئڻ رهڻ،آزاد ۽ خوش رهڻ جو حق آهي.
انساني حق ۽ شهري حقن جو پڌرنامو 1797ع ۾ فرانس جي انقلاب وقت تيار ٿيو هو.جيڪو چوي ٿو ته ”سمورا انسان آزاد ڄاوا آهن ۽ انهن جا برابر حق آهن“
ڊگهي سالن کان مٿي فرينچ سامراج،آزادي،برابريءَ،اتحاد جي معيار کي مسخ ڪندو آيو آهي.انهن اسان جي ابن ڏاڏن جي زمين ۽ مظلوم شهرين تي ظلم ڪيو.انهن انسانيت ۽ انصاف خلاف عمل ڪيو آهي.سياسي طور تي انهن اسانجي عوام کي هر جمهوري آزاديءَ کان محروم رکيو،انهن غير انساني قانون مڙهيا،انهن اتر ۾ تي مختلف سياسي حڪومتون جوڙيون.مرڪزي ۽ ڏکڻ ويٽنام کي ڌار ڪري اسان جي ملڪ جي وحدت کي ختم ڪري اسان جي ماڻهن کي هڪ ٿيڻ کان روڪيو ويو.انهن اسڪولن کان وڌيڪ قيدخانا ٺاهيا.انهن بي دردي سان اسان جا محبِ وطن قتل ڪيا.انهن اسان جي جدوجهد کي رت جي سمنڊ ۾ ٻوڙي ڇڏيو.
انهن اسان جي نسل کي آفيم ۽ شراب وسيلي ڪمزور ڪيو.معيشت جي حوالي سان انهن اسانکي خشڪ ڪري ڇڏيو،اسان جي ماڻهن کي غريب ۽ زمين کي تباهه ڪيو.انهن اسان کي چانورن،ڪاٺين،جهنگن ۽ قدرتي وسيلن ۾ ڦريو.انهن بينڪ نوٽ ۽ ڪاروبار جي اچ وڃ واري مسئلي تي هڪ هٽي قائم ڪئي.انهن اڻ ڳڻيا غير ضروري ٽيڪس مڙهيا.خاص ڪري اسان جي ٻني ٻاري کي گهٽايو ۽ غربت وڌائي.انهن اسان جي قومي بورجوا کي خوشحال ٿيڻ کي ناممڪن بنايو ۽ انهن اسان جي مزدورن جو استحصال ڪيو.
1940ع ۾ سرءُ ۾ جڏهن جاپاني فاشسٽن انڊو- چائنا تي حملو ڪري اتحادين خلاف نوان اڏا ٺاهيا ته فرينچ سامراج گوڏن ڀر وجي جاپانين کي اسان جي ملڪ اچڻ لاءِ پليڪار ڪري در کولي آيا.
انهي ڏينهن کان اسان جو ماڻهو فرينچ ۽ جاپانين جي چڪي ۾ پيسجندو رهيو.انهن جي عذاب ۽ مصيبت ۾ اضافو ٿيو،جنهن جي نتيجي ۾ گذريل سال جي

آخر ۾ ۽ هن سال جي شروع ۾ ڪئاٽگ ترئي صوبي اتر ڏانهن ہ ملين کان متي اسان جا وطن واسي بک وگهي مري ويا.
انهي سال 9 مارچ تي فرينچ جتا جاپانين پاران بي هتيار ٿيا.فرينچ سامراج ڀڄي ويا يا هتيار ڦٽا ڪيا،اهو ظاهر ڪيائون تہ انهن ۾ اسان جي حفاظت ڪرڻ جي صلاحيت ناهي پر پنجن سالن جي عرصي ۾ انهن ہ ٻيرا اسان جو ملڪ جاپانين کي وڪيو.
9 مارچ کان ڪافي ٻيرا اڳ ويٽ منهہ اها ڳالهہ ڪئي تہ فرينچ انهن کي پاڻ سان جاپانين خلاف اتحاد ڪن پر انهي صلاح تي راضي ٿيڻ بدران فرينچ بنڪين پنهنجي دهشتگرد ڪارروائين کي ويٽ منهہ خلاف تيز ڪري ڇڏيو.انهن جي شڪست ۽ ڀڄڻ کان پهرين انهن ين باءِ ۽ ڪئوبنگ تي نظربند سياسي قيدين جو قتلام ڪيو.تنهن هوندي ہ اسان جي وطن واسين سدائين نرمي ڏيکاري ۽ فرينچ ڏانهن انساني رويو رکيو.9 مارچ 1945ع ۾ جاپان جو راج ختم ٿيڻ کانپوءِ ويٽمنهہ فرنٽيئر پار ڪرڻ ۾ڪافي فرينچن جي مدد ڪئي،انهن کي جاپان جي جيلن کان بچايو،انهن جي زندگيءَ ۽ ملڪيت جي حفاظت ڪئي. حقيقت ۾ 1940ع جي سرءُ کان اسان جو ملڪ فرينچ ڪالوني نہ رهيو ۽ جاپان جي هٿن ۾ هليو ويو.جڏهن جاپانين اتحادين وٽ هتيار ڦٽا ڪيا تہ اسان جو سمورو عوام طاقت حاصل ڪرڻ لاءِ اٿي بيٺو ۽ عوامي جمهوري ويٽنام جو بنياد رکيو ويو.سچ اهو آهي تہ اسان فرانس کان نہ بلڪ جاپان کان آزادي ورتي.
فرينچ ڀڄي ويا جاپانين هتيار ڦٽا ڪيا شهنشاهہ بائو دئي دستبردار ٿي ويو.اسان جي ماڻهن اهي زنجيرون ٽوڙي ڇڏيون جن انهن کي تقريبن هڪ صدي تائين جڪڙي رکيوءِ ويٽنام لاءِ آزاديءَ حاصل ڪئي.ساڳي وقت انهن بادشاهت واري صديون پراڻي راڄ کي اجلائي ڦٽو ڪيو ۽ هڪ عوامي جمهوري ويٽنام ناهيو.اسين جيڪا عارضي حڪومت آهيون نئين ويٽنام جي سموري ويٽنامي عوام جي نمائندگي ڪريون ٿا،هتان اسين اعلان ٿا ڪريون تہ هاڻ اسين فرانس سان بينڪي ڪردار وارو رستو ختم ٿا ڪريون،اسان جي ملڪ ۾ ٿيل فرانس جي معاهدن کي ختم ڪريون ٿا.ويٽنام جو سمورو عوام ذهني طور تي پنهنجي فيصلي تي گڏ آهي تہ هو فرينچ بنيڪين جي ظالم منصوبن جي مخالفت ڪري ٿو.اسين انهيءَ جا قائل آهيون تہ سيني اتحادي جيڪي تهران ۽ سان فرانسسڪو ڪانفرنس ۾ قومن ۾ برابريءَ وارو اصول طئہ ڪيو هو،اهي ويٽنامي ماڻهن جي آزاديءَ واري حق کي مڃڻ کان انڪار نہ ڪندا.

هڪ ماڻهو جنهن همت سان فرينچ غلامي جي اسي سالن کان متي مخالفت ڪئي.هڪ ماڻهو جنهن ثابت قدمي سان فاشسٽ قوتن خلاف گذريل ڪيترن سالن کان ويڙهه ڪئي اهو ضرور آزاد هجڻ گهرجي.انهي ڪري اسين عوامي جمهوري ويٽنام جي عارضي حڪومت هي پڌرنامو سچي دل سان دنيا جي آڏو رکون ٿا.

ويٽنام کي آزاديءَ مان مزا ماڻڻ جو حق آهي ۽ سچ پچ ته اهو آزاد ۽ خودمختيار ملڪ ٿي چڪو آهي. ويٽنام جي سموري عوام اهو فيصلو ڪيو آهي ته اهو پنهنجي ذهني ۽ جسماني قوت کي استعمال ڪندا،پنهنجون زندگيون ۽ ملڪيون پنهنجي آزادي ۽ خودمختياريءَ جي حفاظت ڪرڻ لاءِ قربان ڪندا.